

Herényi István:

120 éves a Lutheránia Énekkar

(összefoglaló a 2015-2024 évekről)

Bevezetés.....	2
A Lutheránia szolgálatai az utolsó évtizedben.....	3
Hagyományos szolgálataink.....	3
Karácsonyi és húsvéti előadások.....	3
Kantátazenés istentiszteletek.....	4
Bach-hetek.....	4
Kelenföldi Barokk Esték.....	4
Zenei hitvallásaink (a Reformáció 500 éves jubileuma).....	5
Történetek a h-moll mise előadásokról.....	5
Az elcserélt csomagok vígjátéki esete.....	5
A h-moll mise soproni változata.....	7
Egy nap eltolódás és az apácai gyülekezet kedvessége.....	7
1 millió forint adomány.....	8
Egyéb szolgálatok.....	8
A h-moll mise Zalaegerszegen.....	8
“Bach közelében”.....	9
János passió a Zeneakadémián.....	10
Mekis Péter orgonaművész megmentette a békéscsabai hangversenyt.....	11
Pannonhalma.....	13
Harta 2023-ban volt 300 éves.....	14
Külföldi utazások.....	15
Magdeburg (2018. szeptember 28-30.) szállás problémákkal.....	15
Potsdam (2019. október 1-4.) az utazás kálváriája.....	16
Würzburg (2024. szeptember 26-29.) bajor-magyar találkozó.....	20
Révfülöpi kórustáborok.....	21
Kamp Salamon.....	21
Kossuth-díj.....	21
Salamon 60. születésnapja.....	23
Salamont a Magyar Művészeti Akadémia tagjává választották.....	25
Szólistáink.....	25
Zenészeink.....	25
Kritikák, recenziók, méltatások.....	25
A 2014-es h-moll mise előadásról.....	25
A Lutheránia produkióiról (2014).....	27
Egy megjegyzés a 2014-es János passió előadásról.....	27
A 2016-os János passióról.....	27
A 2016-os János passió még egyszer.....	28
Bach mindenkinek (2016).....	29

A Kelenföldi Barokk Estekről (2016).....	29
A 2017-es János passió előadás.....	30
Kamp Salamon előadássorozata.....	30
A szabadkai h-moll mise (2017).....	31
Hungaroton-hangfelvétel a reformáció emlékéve alkalmából (2017).....	31
Jeney Zoltán és Kamp Salamon (2018).....	32
A Parlando című folyóiratban (2018).....	32
Beszámoló a 32. Budapesti Bach Hétről (2021).....	34
A pannonhalmi koncertünkről (2022).....	34
A 2023-as Máté passió előadásáról (angol nyelvű beszámoló).....	36
A Lutheránia Egyházzenei Alapítvány.....	38
Változás a kuratórium összetételében.....	39
Izgalom egy hiánypótlás ügyében.....	39
Hangszerek beszerzése és karbantartása.....	39
A Lutheránia Énekkar honlapja.....	40
A Budapesti Bach-hét facebook oldal.....	40
Halottaink.....	41
Tóth-Szőllős Zsuzsa (Baba néni).....	41
Tomka Gusztáv.....	41
Krámer Mihály.....	41
Zakariás István.....	42
Liedemann Ákos.....	42
dr Székely Edgár.....	42
Hafenscher Károlyné.....	43
Trajtler Gábor.....	43
Miloszerni László.....	43
Sass Lóránt.....	43
Kertész Csaba.....	43
Trajtler Gáborné.....	44
Késmárki-Krisch György.....	44
Gryllus Vilmosné Fogarasi Éva.....	44
Záró gondolatok.....	44

Bevezetés

2024-ben 120 éves fennállását ünnepli a Lutheránia Énekkar és ennek apropóján visszatekintünk az elmúlt utolsó 10 évre. Azért éppen 10 évre, mert az első 100 év történetét könyvben örökítettük meg és az azt követő 10 évről is készült összefoglaló a gyülekezet kiadásában. Most egyrészt haladva a korrallal, másrészt gondolva a költséghatékonyságra is nem szándékozunk papír alapú kiadványt készíteni, hanem a digitális megoldást mellett döntünk.

Ezúttal a tények — sokszor száraznak mondható — felsorolásán túl itt-ott némi “bulváros” anekdotázást is megengedünk magunknak. Természetesen megpróbálunk minden emléket

a lehetőségekhez mérten a lehető leghitelesebben felidézni. Ha valaki másként emlékszik, nem biztos, hogy nincs igaza, de nem akarunk olyan mély tudományos kutatásokba bocsátkozni, amelyekbe a befektetett energia meghaladná az évtized jelentőségét.

A jelen sorok írója a kórus titkára, akinek tevékenységét akkor is meg kell említeni helyenként, ha ez szerénytelenségnek tűnnék. Az egyszerűbb fogalmazás érdekében azonban ezt harmadik személyben fogjuk megtenni.

A Lutheránia szolgálatai az utolsó évtizedben

Azt gondoljuk, hogy egy ilyen összefoglalóra mindenképpen szükség van ahhoz, hogy méltó emléket állítsunk az utolsó évtizednek.

Azt mondhatjuk, hogy minden hasonlóan történt az előző évtizedhez, de azért néhány sajátosság miatt mégis érdemes foglalkozni a részletekkel. A két legfontosabb körülmény, amely miatt minden korábbtól eltért ez az évtized,

- az a reformáció 500 éves évfordulójának a megünneplése 2017-ben
- és a COVID-19 járvány.

Az 500 éves évfordulóra még visszatérünk a későbbiek során, a COVID-19 következményeit pedig ott említjük meg, ahol éppen aktuális. Annyit azonban már most elmondhatunk, hogy megpróbáltuk a járvány hatásait minél jobban kiiktatni, de ez természetesen csak részben sikerült. Nem akartuk abbahagyni a kórus munkát a járvány ideje alatt sem, de a szigorú biztonsági előírások betartása olyan nehézségeket jelentett, amelyeken nem tudtunk úrrá lenni.

A távolságtartás miatt csak a templomban próbálhattunk, de mivel messze voltunk egymástól a szólamok tagjai nem hallották szólam társaikat sem eléggé, a karnagyot a nagy távolság miatt nehéz volt követni, amit mondott nehéz volt megérteni, maszkban nehéz volt énekelni.

Jelentős eltéréseket mutatott a kórustagok hozzáállása is a járványhoz. Voltak, akik nagyon féltek és voltak, akik semmibe se vették a járványt, így aztán esetleges volt az, hogy kik jöttek el a próbákra és kik maradtak otthon. Amennyiben nem adtuk volna fel már ősszel a küzdelmet, télen a próbák idejére a templom befűtése is megoldhatatlan anyagi gondokat jelentett volna a gyülekezetnek.

Hagyományos szolgálataink

Aki ismeri a kórus működését, az láthatja, hogy rendszeres szolgálataink három csoportba sorolhatóak továbbra is:

- karácsonyi és húsvéti előadások,
- kantátazenés istentiszteletek,
- Bach-hetek.

Karácsonyi és húsvéti előadások

A karácsonyi előadások programja továbbra is J.S.Bach Karácsonyi oratóriuma maradt két részletben: decemberben az első három kantáta, januárban a második három. 2020 decemberében, 2021 januárjában és decemberében valamint 2022 januárjában a járvány miatt az előadások elmaradtak.

A húsvéti előadások közül is elmaradt néhány, így 2020-ban és 2021-ben minden passió előadás.

Régi vágyunk volt, hogy ne mindig csak a János passiót énekeljük, hanem a Máté passióra is kerüljön sor, így 2021-ben a meghirdetett Máté passió volt, ami elmaradt. 2022-ben eredetileg Máté passiót hirdettünk meg, de egyrészt anyagi, másrészt felkészülési problémát is jelentett volna (a járvány miatt), így János passió lett belőle, aminek előadásában nagyobb a gyakorlatunk és kevesebb költséggel is jár. 2023-ban és 2024 végre sor kerülhetett a Máté passióra is. Szokás szerint virágvasárnap és nagyszombaton énekeltük, minden alkalommal "húzás nélkül" a teljes művet.

Kantátazenés istentiszteletek

A kantátazenés istentiszteletek hagyománya már több évtizedre nyúlik vissza: a vasárnapi 11 órás istentisztelet keretében teljes Bach-kantáták csendülnek fel jeles szólisták és hivatásos zenészek közreműködésével.

Az elmúlt évtizedben sajnos a járvány miatt néhány előadás elmaradt és volt olyan is, amikor a kórus tételeket is szólisták énekelték, nehogy nagyobb esélyt adjunk a betegség terjedésének a karzaton összezsúfolódva. Miután a veszély elmúlt, újult lendülettel folytattuk a kantáták sorozatát.

Meg kell említenünk még egy változást, nevezetesen azt, hogy szakítottunk azzal a korábbi hagyománnyal, hogy a kantáta minden esetben feleljen meg a vasárnap jellegének, azaz azon az ünnepen szólaljon meg, amelyre Bach eredetileg írta. Erre pedig azért volt szükség, mert ellenkező esetben sok szép kantáta kimaradt volna a sorozatból, nyáron ugyanis a kórus pihen, a nyári kantáták sohasem kerülhettek volna sorra.

Kamp Salamon szeretné, ha Deák téri szolgálata alatt Bach összes egyházi kantátája felcsendülhetne a templomban. Nem állunk nagyon rosszul, mert mintegy 170 kantátát már megszólaltattunk, így már csak 30 van hátra. Évi 10 új kantátával számolva ez már csak 3 esztendő! Adja Isten, hogy Salamon álma valóra váljék!

Bach-hetek

A Bach-hetek hagyományát folytatva minden év júniusának első teljes hetében rendezzük a Bach-hetet: minden este Bach-hangverseny várja az érdeklődőket a Deák téri evangélikus templomban.

Így volt ez az elmúlt évtizedben is, de a COVID járvány miatt a 31. Budapesti Bach-hét (2020. június 1-7.) a megszokott formában elmaradt. Annak érdekében, hogy ezt feledtessük a Bach-zene rajongóival, a Bach-hét facebook oldalán felvételeket lehetett meghallgatni korábbi Bach-hetek műsoraiból.

A járvány beárnyékolta még a következő Bach-hetet is, mert egyrészt még mindig vigyázni kellett, másrészt a kórusnak nem volt elegendő ideje, hogy komolyabb programra felkészüljön, ezért a műsor úgy lett összeállítva, hogy azon szólóestek váltakoztak kisebb együttesek produkcióival. A Lutheránia Énekkar a 32. Budapesti Bach-héten nem is lépett fel, a kantátaesten szólisták énekelték a korált is.

Kelenföldi Barokk Esték

Valójában ezeket a szolgálatokat is sorolhattuk volna a hagyományos szolgálataink közé, hiszen évtizedek óta kapunk meghívást a Alföldi-Boruss Csillától a Kelenföldi Barokk Esték

szervezőjétől, hogy december első szombatján szolgáljunk a koncert sorozatban. Hogy mégsem soroltuk a hagyományos szolgálataink közé, annak az az egyszerű magyarázata, hogy nem Deák téri eseményről van szó, hanem a Kelenföldi Református Templom rendezvényéről. A COVID természetesen ebben a sorozatban is okozott kieséseket (2020-ban és 2021-ben), de ezektől eltekintve minden évben szerepeltünk a műsorban. Úgy tűnik, hogy 2024-től ez a sorozatunk megszakad: új koncepcióval szervezik a műsorokat.

Zenei hitvallásaink (a Reformáció 500 éves jubileuma)

2017-ben ünnepeltük a Reformáció 500 éves évfordulóját. Az ünneepsorozat számos eseményből állt, melyek közül számunkra a legfontosabb a "Zenei hitvallásaink I." címen megrendezett hangversenysorozat volt. Ennek keretében 9 alkalommal adtuk elő J.S.Bach egyik legnagyobb alkotását, a h-moll misét a Budapesti Vonósok Kamarazenekar és neves énekes szólisták közreműködésével. A sorozat már 2016-ban megkezdődött, álljon itt a helyszínek és időpontok felsorolása:

- 2016. október 21-én Pécsen a Kodály Központ hangversenytermében
- 2016. október 28-án Sopronban az evangélikus templomban
- 2016. október 29-én Révkomáromban (Komarno) a Református Nagytemplomban
- 2017. május 21-én Brassóban (Braşov, Kronstadt) a Fekete templomban (az eredeti tervek szerint 20-án lett volna)
- 2017. június 24-én Pápán az Esterházy-kastély udvarán
- 2017. szeptember 23-án Békéscsabán az Evangélikus Nagytemplomba tervezett hangverseny végül a Csabagyöngye Kulturális Központban került megrendezésre, mivel a tetőszerkezet felújítása miatt a templom nem volt megfelelő állapotban
- 2017. október 7-én Debrecenben a Nagytemplomban
- 2017. október 21-én Szegeden a Dómban
- 2017. október 22-én Szabadkán (Subotica) a Szent Teréz Székesegyházban

Történetek a h-moll mise előadásokról

A h-moll mise előadások sok utazgatással, sok szervezéssel és sok váratlan eseménnyel jártak. Nem meglepő, hogy ezen utazások és előadások során előfordultak mulatságos és kellemetlen percek is. Most ezekből említünk meg néhányat.

Az elcserélt csomagok vígjátéki esete

A történet egyik résztvevője Erő Zoltán így emlékszik az esetre:

A reformáció 500 éves évfordulójára a Lutheránia egy évig tartó koncertsorozattal készült. A Zenei Hitvallásaink sorozatában Bach h-moll miséjét énekeltük 10 helyszínen, országhatáron belül és kívül. A 2. és a 3. koncertre Sopronban és Komáromban (Komarno, SK) került sor 2016. október 28-n és 29-n, a koncertek között Győrben aludtunk. Ott aludtunk, tehát úti táskát vittünk.

A táskák között természetesen volt két tökéletesen egyforma — abban az időben valamelyik üzletlánc ilyen sporttáskákat adott ajándékba törzsvevőinek. Koromfekete táska, kicsi, piros svájci emblémával.

Ha van két egyforma táska, a börtönfilmek dramaturgiája törvényei szerint azok el is cserélődnek.

A kalandos hétvégén, késő este a városba érkező busz megállt a budai oldalon, hogy leszállhassanak a budaiak. A pestiek és akik autóval mentek eredetileg a starthelyre, mint én magam, tovább mentek a Hősök terére. Már a Lánchídon járt a busz, amikor Gupcsó Ági felhívta Herényi Pistát azzal, hogy amikor leszálltak, Bátor Erika a csomagtartóból a sötétben nem a saját fekete sporttáskáját vette ki, hanem egy másikat. Ké lehet? — kérdezi Pista a buszon. Idővel rájövök, hogy az enyém. Nyissák ki, a ruhák tetején kell lenni a h-moll mise kottájának, benne a nevemmel. Így is volt. Gyorsan megbeszéltük, hogy a lányok megvárnak a Széll Kálmán téren, én az autóval pillanatok alatt arra kanyarodok és visszacsereljük a holmikat.

Megérkeztünk a Hősök terére, elbúcsúztunk. Ahogy megyek az autóhoz, eszembe nyilall, hogy bizony a slusszkulcs abban a táskában vár, amelyikhez oda akartam kanyarodni az autóval. Szerencsére még a busznál találtam Pistát — akinél ott volt Ági telefonszáma. Szerencsére Ági még Erikával volt, így türelmet tudtunk kérni tőlük. Szerencsére még jártak a metrók, így el tudtam döcögni a Hősök teréről a Széll Kálmán térre és a táskacsere után vissza az autóért — immár a slusszkulccsal a kézben.

Tanulság: a bőröndökre, sporttáskákra tegyetek ismertető jeleket, és mindig legyen kéznél a kórustagok telefonszáma.

A történet így nem teljes, mert csak egy epizódot említ a nap eseményeiből, ezért idézzük Herényi István kórustitkárt, aki a kórusnak írt körlevelében így emlékezett meg a történetekről:

Két sikeres előadáson vagyunk túl. A közös élményekről nem akarok írni, de arról, amit már nem mindenki élt át, arról röviden:

A busz négy helyen állt meg, Budaörsnél, a BAH csomópontnál, a Deák téren és a Múcsarnok mellett. Már az Andrassy úton jártunk, amikor 22:06-kor megcsörrent az egyik mobilom (kettő van). Balicza Klári keresett, hogy Bátor Erika, aki a BAH csomópontnál szállt le, nem a saját bőröndjét vitte magával. Rövid azonosítás után Erő Zoli (még a buszon) ráismert. Meg is beszéltek Erikával, hogy mivel mindketten autóval vannak, hol fognak találkozni a bőröndök visszacserelése érdekében. Miután a telefont letettem, 22:09-kor a másik mobilom is megcsörrent. Ezen Farkas Zoli keresett, hogy a Deák téren is leszállt tévedésből egy nem odavaló csomag. Miután ezt is beazonosítottuk, a Zakariás házaspár magára vállalta. A Múcsarnoknál is találtunk egy elhagyott csomagot, amelyet már elkezdtünk felnyitni, amikor előkerült Újhelyi János, a tulajdonos, aki csak a buszon volt körülnézni. Közben Erő Zolinak eszébe jutott, hogy a kocsikulcsa abban a csomagban volt, amelyet Erika magához vett, így autóval nem tud a megbeszélt helyszínre menni. Kiderítettük Erika telefonszámát és ezután minden probléma megoldása sínre került...

Most csak két pár összecserélhető csomag volt a buszon, össze is cserélték. Arra gondoltam, hogy fokozni lehetne az élményt, ha legközelebb az egyen öltözet mellé előírnánk az egyen bőröndöt is. Mennyi lehetőség! Hármás, négyes, ötös, stb. cserékre is lehetőséget adnánk. Mindenki hazavinne egy csomagot, majd levélben köröznénk a leltárokat (hány és milyen méretű fehérenemű, zokni, cipő, stb.), amelyek alapján mindenki kideríthetné, hogy a csomagja éppen hova került. A kórustagok személyes találkozókon mélyíthetnék el ismeretségüket, ha a leltárokból nyilvánosságra hozott információkon túl egyéb megbeszélőnivalójuk is akadna.

Találtunk egy gazdátlan reklámszatyrot a buszon, amely valószínűleg még Sopronban került a buszra. Ha esetleg valaki ráismerne, keresse a Zakariás házaspárt, akik

gondozásba vették! A szatyor fehér, fekete felirattal (Metropolitan Opera), benne feltehetően férfi holmi ...

Később kiderült, hogy ez utóbbi szatyor tulajdonosa Megyesi Zoltán tenor szólista volt, aki már korábban leszállt a buszról.

A h-moll mise soproni változata

A h-moll misében van egy rövid, lassú, kényes részlet (Et expecto), amelyben a zenekar nagyon keveset játszik, a kórust csak a zenekar basszusa kíséri. Ez a rész televan modulációkkal, hangnem váltásokkal és ebből kifolyólag disszonanciákkal. A soproni előadás közben valami katasztrófa történt. Mivel hangfelvétel nem készült róla, ezért csak a résztvevők emlékei alapján tudtuk rekonstruálni a történeteket. Valószínűleg a zenekari basszus egy helyen korábban ment tovább a hosszú, kitartott hangokkal és a kórus nem tudott hozzá igazodni. Kaotikussá vált a helyzet néhány ütem erejéig. Szerencsére hamarosan egy könnyen beazonosítható helyhez értünk, ahonnan már zavartalan volt a folytatás. Az a hely, ahol a káosz bekövetkezett, Bach verziójában is elég nehezen emészthető, így volt olyan zenész képzettségű is a hallgatók között, aki nem vette észre, hogy eltértünk a partitúrától. A h-moll mise ezen verzióját illethetjük a "soproni" jelzővel. A következő előadásra Salamon megkérte a zenészeket, akiknek valójában nincs mit játszaniuk az adott ütemekben, hogy ne maradjanak csendben, hanem erősítsék az énekes szólamokat, nehogy a probléma megismétlődjék.

Egy nap eltolódás és az apácai gyülekezet kedvessége

A brassói előadás tervezett dátuma eredetileg május 20-a volt (ez jelent meg az előzetes kiadványokban is), azonban vendéglátóink elfeledkeztek arról, hogy erre a napra már másik programot szerveztek. Ezért tolódtott a mi előadásunk 21-re. Érdekes következménye volt ennek az eltolódásnak az, hogy a hangversenyre készülődve a férfi öltözőbe Mekis Ádám lelkész, aki a tenorban énekelt azzal lepte meg a helyiségben tartózkodókat, hogy "nincsenek véletlenek". Elolvasta ugyanis az útmutató aznapi igéjét, ami így szólt:

Az ige 1. Kir 3,5-9: Akkor éjjel megjelent Gibeóban az ÚR Salamonnak álmában, és ezt mondta Isten: Kérj valamit, én megadom neked! Salamon ezt felelte: Adj azért a te szolgálódnak engedelmes szívet, hogy tudja kormányozni népedet, különbséget téve a jó és a rossz között. ~~Ki tudná különben kormányozni a te nagy népedet?!~~

(Az áthúzott részt az útmutató már nem közölte.)

Mekis Ádám lelkesedését az váltotta ki, hogy karnagyunkat (Kamp) *Salamonnak hívják*, aki a kórust "kormányozza". Ráadásul eredetileg a koncertet az előző napra tervezték, csak később került át 21-re.

A Deák téri gyülekezet testvérgyülekezete a romániai apáca evangélikus gyülekezete. Amikor tudomásukra jutott, hogy a Lutheránia 2017. május 21-én Brassóban fog énekelni, kirándulást szerveztek a gyülekezet tagjai számára, hogy az előadást végighallgathassák. Nem jöttek üres kézzel. Többek között kürtös kaláccsal és pálinkával erősítették a megfáradt társaságot.

A hazafelé vezető úton történt egy "kis" kellemetlenség. Az egyik autóbusz csomagtartóját nem jól zárták be és ezért egy kanyarban kinyílt és bőröndök és hangszerek (tokban) estek

ki. Szerencsére időben észrevették és összegyűjtötték az elveszni készülő csomagokat és komolyabb kár sem keletkezett.

1 millió forint adomány

2017. október 22-én énekeltünk Szabadkán. A szabadkai előadás legmeglepőbb pillanata az volt, amikor Dolinszky Gábor püspökhelyettes 1 millió forint adományt adott át Herényi István kórustitkárnak egy díszes adományozó levél kíséretében. Az adományozó levél azóta is díszíti a Deák téri gyülekezeti terem előterét, mert egyrészt nagyon dekoratív, másrészt egyedülálló élmény emléke. Az adakozók gondos szervezését dicséri, hogy az összeget magyar forintban gyűjtötték össze 20000 forintos címletekben.

Herényi István kórustitkár, Dolinszky Gábor püspökhelyettes és Kamp Salamon karnagy az adományozó levéllel

Egyéb szolgálatok

Azokról az fellépésekről írunk most, amelyek nem a Deák téren történtek és az eddigiekben nem említettünk.

A h-moll mise Zalaegerszegen

A "Zenei hitvallásaink" sorozatban nem jutottunk el Zalaegerszegre, de kaptunk egy meghívást a helyi hangverseny szervezőktől, hogy 2017. október 28-án a Zalaegerszegi Hangverseny- és Kiállítóteremben adjuk elő a h-moll misét. Ennek az előadásnak a finanszírozása természetesen nem a sorozatra elkülönített állami keretből történt, hanem a zalaegerszegiek saját költségvetéséből.

A zalaegerszegi h-moll mise

"Bach közelében"

Ez a hangversenysorozat a Budapesti Vonósok Kamarazenekar rendezvénye, akikkel szoros együttműködés alakult ki az évek során. Ezek az események nem egyszerű hangversenyek voltak, hanem a teljes mű előadása előtt Kamp Salamon vezette be a hallgatóságot az mű titkaiba. A sorozat már 2007-ben kezdődött és 2018-ig vettünk részt benne. A helyszín időnként változott, így 2015-től a Művészetek Palotája Üvegtermében, majd a Csontváry Művészeti Udvarházban és végül a BMC-ben (Budapest Music Center) rendezték meg. A műsor eleinte egy-egy Bach-kantáta volt, de később sor került Bach nagyobb műveire is (János passió, h-moll mise), amelyeket csak több részletre bontva lehetett a hangverseny időtartama alatt bemutatni. Az előadásokat nemcsak zene és szó, hanem képek is színesítették. A dia sorozatokat eleinte Martos Katalin, később pedig Hajnóczy Eszter kórustagok állították össze.

A MÜPA üvegtermében 2015. január 24-én (BWV 81 kantáta)

2018. március 3-án a BMC-ben (János passió)

János passió a Zeneakadémián

2018. március 27-én a MÁV Szimfónikusok közreműködésével a Zeneakadémián adtuk elő a János passiót nagy sikerrel.

Fogadjuk a tapsot

Mekis Péter orgonaművész megmentette a békéscsabai hangversenyt

Békéscsabára hívtak, hogy 2018. május 19-én a Békéscsabai Evangélikus Kistemplomban adjunk hangversenyt. A műsorban nem kizárólag a Lutheránia szerepelt, hanem egyrészt meghívtak egy orgonaművészt is (a neve most maradjon titokban), másrészt a helyi kórus tagjai is "beszálltak" egy-egy mű előadásában, amelyet ők is ismertek.

Előadás előtt természetesen tartottunk egy helyszíni próbát, amelyhez szükség lett volna az orgonaművész közreműködésére is, de őt nem találtuk sehol. Mikor telefonon felhívtuk, kiderült, hogy otthon ült (Békéscsabától nagyon messze) és igen meglepődött: teljesen elfeledkezett a hangversenyről. Rövid tanácsstalanság után Mekis Péter vállalta a "beugrást", csak kottákat kellett szerezni a műsorban szereplő művekről. Szerencsére a kották egy része megvolt Békéscsabán is, a többit pedig sikerült letölteni és kinyomtatni az internetről, így Péter bravúrjának köszönhetően a műsoron nem kellett változtatnunk, csak a közreműködő orgonaművész nevét kellett lecserélni.

Békéscsabán 2018. május 19-én

Mekis Péter az orgonánál

Pannonhalma

Pannonhalmán nem először jártunk, de az utolsó évtizedben csak most. 2022. március 18-ára hívtak meg minket három kantáta előadására. Az utolsó pillanatban beteget jelentő szoprán szólista helyére ekkor ugrott be Lőkősházi Mária, akit megszerettünk és azóta is állandó közreműködője előadásainknak. Mély benyomást tett ránk a szeretetteljes fogadtatás és a gondos szervezés, ugyanis anélkül valószínűleg többen is eltévedtünk volna az épület komplexusban. Ha valahova mennünk kellett (női-, férfi öltöző, szólisták szobái, vacsora, stb.) egy-egy pannonhalmi diákot kaptunk vezetőül, aki a folyosók labirintusán keresztül a helyismeret biztonságával kalauzolta a rábízottakat.

Előadás után a lépcsőkön

Harta 2023-ban volt 300 éves

Harta legfőbb nevezetessége a mi szempontunkból az, hogy karnagyunk Kamp Salamon ott nőtt fel és a nagyközség díszpolgárának választotta. Hartát 1723-ban alapították újra az első családok Gróf Ráday Pál földbirtokos birtokán. A 300 éves évforduló alkalmából nagy ünneppsorozatot rendeztek, ennek a sorozatnak a része volt a mi meghívásunk is. Eredetileg a Deák téri mintának megfelelő kantátazenés istentisztelettel készültünk, de aztán megkérték bennünket, hogy énekeljünk az istentiszteleten többet egy kantátánál (nem járunk olyan gyakran Hartán, bár nem ez volt az első látogatásunk). Salamon ezután kiegészítette a programot néhány kisebb (rövidebb) művel, de ezek között énekeltünk a János passióból és a h-moll miséből is olyan tételeket, amelyeket a velünk utazó, kevés tagot számláló kamarazenekarral is elő lehetett adni.

Istentisztelet után a régi, "békeidőket idéző" vidéki vendéglátásban volt részünk és mód nyílt Harta másik nevezetességével a hartai kolbásszal való közelebbi ismerkedésre is, amiből a kórustagok szépen bevásároltak.

A templomban

Csoportkép a templom előtt

Külföldi utazások

Ha egy együttes külföldi utazásokról mesél, a hallgatóság gyakran irigykedik a megszerzett élmények miatt. Mennyi mindent láttak, tapasztaltak, éltek át! Sajnos a Lutheránia Énekkar utazásai az utóbbi évtizedben nem voltak olyan igazi turnék a szó megszokott értelmében, amelyekért érdemes lenne irigykedni, hanem sokszor kellemetlenséggel járó fárasztó szolgálatok csupán: mentünk, énekeltünk és jöttünk (3-4 nap). Közel 1000 km utazás busszal oda és vissza.

Magdeburg (2018. szeptember 28-30.) szállás problémákkal

2018-ban keresett meg minket a CulturElle alapítvány és felkért, hogy vegyünk részt szeptember végén a Német Egység Napja ünnepeksorozat kulturális programjában Magdeburgban. Tudtuk, hogy fárasztó utazásra számíthatunk, de a szervezők kiváló ellátást ígértek és mi elvállaltuk. Szeptember 28-án Magdeburgba utaztunk autóbusszal. Utazás közben telefonon értesültünk arról, hogy sajnos nem sikerült olyan szállást találni, hogy az egész társaság egy helyen legyen, de egymáshoz közel tudnak elhelyezni mindenkit.

Magdeburgban szembesültünk a tényekkel: a társaság egy harmada 4-csillagos luxus szállóban kapott helyet wellness központtal és pezsgős, svédasztalos reggelivel, a maradék kétharmad turistaszálláson emeletes ágyakkal és a folyosón közös mosdóval. A két szállás fizikailag valóban nem volt messze egymástól, színvonal dolgában azonban annál inkább. Kész tények elé voltunk állítva, nem sok választásunk volt, bele kellett egyeznünk. A szervezők azzal magyarázták a kialakult helyzetet, hogy eredetileg az evangélikus gyülekezetben családoknál szerették volna elszállásolni a résztvevőket, de nem volt elég

jelentkező család a mi befogadásunkra. Ez későn derült ki és kicsúsztak az időből, így az utolsó napok kapkodása okozta az áldatlan állapotokat, mert a szálláshelyek nagy része már le volt foglalva.

Másnapra városnézést szerveztek a számunkra. Az idegenvezető egy kedves magyar hölgy volt, aki oda ment férjhez. Városnézés közben derült ki, hogy a szervezők elfelejtettek gondoskodni nemcsak az ebédről, de az ebédidő sem szerepelt a programban. Idegenvezetőnk nagylelkűségének köszönhetően mégsem maradtunk éhen, mert saját költségén pizzaszeleteket vásárolt az egész társaság számára.

Délután 4 órakor kezdődött a koncertünk a magdeburgi dómban. A műsoron Bach művei mellett magyar szerzők (Esterházy Pál, Mosonyi Mihály, Liszt Ferenc, Szokolay Sándor, Lajtha László, Jeney Zoltán és Kodály Zoltán) alkotásai szerepeltek. Közreműködtek Krum Enikő (szoprán), Mekis Péter (orgona) és egy vonósnégyes Surján Péter vezetésével.

Másnap reggel énekeltünk a dómban az istentiszteleten, majd egy ebéd elfogyasztása után hazautaztunk.

A magdeburgi dómban

Potsdam (2019. október 1-4.) az utazás kálváriája

2019-ben a CulturElle alapítvány ismét megkeresett bennünket, hogy ezúttal egy fényesebb ünneppsorozat keretében Potsdamban vegyünk részt a Német Egység Napja megünneplésében. Az előző évi problémák teljes kiküszöbölését, jó szállást és jó ellátást ígértek (sajnos az utazásra nem kérdeztünk rá). Tekintettel a kerek évfordulóra (30 év) komolyabb anyagi háttérrel indult nekik a szervezésnek. Három helyett most négy naposra tervezték a programunkat. Tekintettel arra, hogy nem hétvégéről volt szó (keddtől péntekig),

a résztvevőknek komolyabb áldozatokat (például fizetés nélküli szabadság) kellett hozniuk annak érdekében, hogy utazhassanak.

A terveknek megfelelően kedden kora reggel úgy indultunk, hogy este 6-ra már Potsdamban legyünk, ugyanis a saját műsorunkon kívül vállaltuk azt is, hogy 2-án az ünnepségsorozat legfontosabb rendezvényén a Nikolaikirche kórusával és a Brandenburgi Állami Filharmonikus Zenekarral együtt előadjuk Beethoven 9. szimfóniáját is és ennek főpróbája kezdődött ekkor a dómban (Nikolaikirche). A német kórus tagjai vállalták, hogy vacsorát készítenek a számunkra, amit a próba után fogyaszthatunk el.

Az utazás zavartalanul és a terveknek megfelelően indult Szlovákián keresztül, de Csehországban nagyon lelassult a forgalom a sok útjavítás miatt, így kezdett veszélybe kerülni az esti próbán való részvétel. Később megkongatták a vészharangot a vacsora fölött is, miután volt egy olyan hely, ahol másfél órán keresztül nem mozdultunk, várva a továbbindulás lehetőségére.

A kórusban énekel Kőszeghy Éva, aki hivatásos idegenvezető és aggodalommal vette észre, hogy Lengyelország felé vettük az irányt. Felmerült a gyanú, hogy a sofőrök esetleg Potsdam helyett Poznant ütöttek be a GPS-be. Azt korábban is láttuk, hogy nem sok hozzáértéssel kezelték a készüléket. Lengyelországot kikerülni már nem lehetett, de a lehetőségekhez képest minimálisra csökkentve az ott töltött időt és távolságot, átmentünk Németországba. Sajnos miután az autósztrádát már régen elhagytuk, másod-, harmad- olykor huszad rendű utakon bolyongtunk, míg elértük a német autobahn-t. Ekkor már sötétedett, de tudtuk, hogy már nincs előttünk túl nagy távolság. A buszban kényelmesen elhelyezkedve vártuk, hogy végre megérkezzünk.

Egyszer csak a busz kikanyarodott egy pihenőnél, megállt és a sofőrök konzíliumot ültek a jármű fölött, amelynek hűtőjéből a víz elfogyott és a hűtő gőzölgött. A vészhelyzet megoldása érdekében összegyűjtöttük a társaság felesleges ivóvízkészletét és azt töltötték a hűtőbe. Ez a megoldás azonban csak egy kisebb nekirugaszkodásra volt elegendő, ismét meg kellett állnunk és egyértelművé vált, hogy segítséget kell hívnunk.

Lázás telefonálás kezdődött. Egyrészt a busztársaság vezetőjét, másrészt a CulturElle képviselőjét (az akkor már Potsdamban tartózkodó szervezőt) próbáltuk hívni. Herényi István mobiljának a csengőhangja beleégett a társaság fülébe: "Szélről legeljete, fának ne menjete" furulyán, mert általában őt hívták vissza. Ekkor már teljesen sötét volt és a hírek, álhírek és rémhírek színes kavalkádja röpködött a levegőben. Kaptunk olyan hírt, hogy a szerviz asszisztja már útban van hozzánk, hogy a hibát elhárítsa. Aztán azt hallottuk, hogy a busz biztosítása nincs kifizetve, ezért az assziszt útnak sem indult. Szó volt róla, hogy kiegészítő buszt küldenek értünk a közeli Potsdamból (később olyan is volt, hogy Magyarországról). A felelősök vitakoztak egymással és egymásra mutogattak, a sofőrök a motor körül tébláboltak. A vita fejleményeiről időnként egymásnak ellentmondó beszámolókat kaptunk attól függően, hogy éppen kivel beszéltünk.

Végül elhatároztuk (a sofőrökkel egyetértésben), hogy nekivágunk és apró részletekben próbáljuk Potsdamot megközelíteni. Ez azt jelentette, hogy addig mentünk (néhány kilométert csupán), amíg a motor hőfoka nem fenyegetett azzal, hogy végleg tönkremegy. Ekkor megálltunk és vártuk, hogy a motor lehűljön. Ha lehűlt, ismét mehettünk 15-20 kilométert. Veszélyessé tette a helyzetet az, hogy az autobahn-on nem volt hivatalos megállási lehetőség 15-20 kilométerenként, így bizony többször is a leállósávban töltöttük a pihenőt.

Amikor egy táblán megláttuk a Schönefeld feliratot, akkor támadt az ötlet, hogy csak a repülőtérig kell elérnünk, onnan már taxikkal tovább mehetünk. Megbeszéltük az ötletet az út szervezőjével, aki beleegyezett. Miután sikeresen elértük Schönefeld-et, négyesével taxiba

szálltunk és irány Potsdam. Hajnalban érkeztünk meg a szállásunkra, ahol már várt minket a szervező hangosan vitatkozva a taxisofőrökkel, akik megpróbálták kissé túl számlázni az utat. Ezek a többnyire "migráns háttérű" emberek ki akarták használni a szorult helyzetünket (volt, aki arra hivatkozott, hogy eltévedt és ezért lett hosszabb az út), de emberükre találtak. A szervező, aki ezeknél az embereknél jobban beszélt németül és eléggé határozottan lépett fel, nem volt hajlandó senkinek se többet fizetni, mint az elsőként érkező taxisnak (taxaméter alapján ő volt a legolcsóbb).

Nem sokat aludtunk aznap éjszaka, de a szállás teljesen elfogadható (nem luxus, de normális) volt. Kaptunk reggelit is.

Dél előtt aztán a dómban az est karmestere külön próbát tartott a számunkra a kihagyott esti alkalom helyett, de aztán mi is elpróbáltuk a másnapi hangversenyünk műsorát.

Este az ünnepélyen köszöntő beszédet mondott Harald Geywitz, a Musik an St. Nikolai Potsdam elnöke. A Nikolaikirche evangélikus közösségének és a Musik an St. Nikolai Potsdam meghívására köszöntő beszédet mondott Pröhle Gergely, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője — aki nem velünk utazott — és ünnepi beszédet mondott Michael Roth, Németország Külügyminisztériumának államtitkára is. Ezután következett a Beethoven szimfónia előadása. Az előadás többé-kevésbé jól sikerült, csak egy helyen a karmester elfelejtett beinteni és így a német kórustagok, akik kotta nélkül énekeltek, nem léptek be. Vacsora helyett egy állófogadáson vettünk részt, amelyet Potsdam városának főpolgármestere adott és előzetesen a szervező gazdag lakomának harangozta be. Azt nem mondhatjuk, hogy jóllaktunk, mert az italok mellé csak bajor perecet lehetett fogyasztani.

Másnap egy rendes étteremben elfogyasztott ebéd után 5 órakor kezdődött az előadás. Műsorunk lényegében megegyezett az egy évvel korábbi magdeburgi koncert műsorával. Ezután egy ázsiai étteremben vacsoráztunk, ahol sajnos csak később derült ki, hogy nem választhattunk volna az étterem teljes kínálatából, hanem csak egy szűkített étlapról, így távozáskor adódott némi kellemetlenség, de a szervező ezt elboronálta.

Mielőtt lefeküdtünk volna, a szálloda folyosóján összeverődött társaság szeretett volna választ kapni valakitől, hogy sikerült-e megjavítani a buszt, amellyel jöttünk, vagy küldtek másikat. Hiába hívogattuk azonban telefonon a busztársaságot és a szervezőt, egymásnak ellentmondó információk tartották bizonytalanságban az érdeklődőket. Még másnap a reggelinél sem tudtuk, hogy mi a helyzet. Szerencsére azért kaptunk egy hírt, hogy hova kell mennünk a buszhoz (nem messze a szállodától) és az valóban ott is várt. Kiderült, hogy az eredeti buszt hozták rendbe, azzal indultunk haza. Sajnos a buszt a garázsban megpróbálták feltörni és a fessegetés következtében meghajlott lemez bizonyos sebességeknél berezonált, ami kellemetlen pillanatokot okozott. Ilyen hosszú út alatt szinte kivédhetetlen, hogy ne kerüljünk esőbe. Így jártunk mi is és kiderült, hogy a busz ablaktörlője sem működik. Ezekről eltekintve végül minden különösebb baj nélkül értünk haza. A Potsdam-Poznan kérdést végül nem sikerült teljes bizonyossággal eldönteni: a busztársaság vezetője szerint a GPS tisztában volt az útjavításokkal és ezeket akarta kikerülni Lengyelországon keresztül.

A nagy kórus (a németekkel együtt)

Csak a Lutheránia

Würzburg (2024. szeptember 26-29.) bajor-magyar találkozó

A hivatalos tájékoztató így szövege: *“A Magyarországi Evangélikus Egyház 30 éve ápol szerződéssel is megerősített testvérkapcsolatot a Bajor Evangélikus Egyházzal. Ennek a kapcsolattartásnak az egyik kiemelt formája az öt évente megrendezett bajor-magyar találkozó, amit felváltva hol Németországban, hol Magyarországon tartunk. Az előző 2017-ben volt Bonyhádon (a covid miatt került a menetrendbe némi csúszás).*

A találkozó célja, hogy közös programokon keresztül megerősítse a két egyház közötti partnerséget, másrészt igyekszünk lehetőséget nyújtani a testvér gyülekezeteknek, testvér intézményeknek (iskolák, diakónia) is a találkozásra, új kapcsolatok kiépítésére.”

Erre a rendezvényre hívták meg a Lutherániát is. Az előző két út negatív tapasztalatai után kissé fenntartásokkal fogadtuk az újabb utazás hírért, de a szolgálatot elvállalta Kamp Salamon és már a nyár elején összeállította azt a kis (18 fős) csapatot, akikre számított és megkezdődött a felkészülés is már a révfülöpi kórustáborban. A felkészülés nem volt problémamentes, mert — egészségügyi problémák miatt — az eredeti 18 főből 4 nem tudott utazni és volt, akiről ez csak az utolsó pillanatokban derült ki. Őket gyorsan pótolni kellett, ami azonban végül sikerrel járt.

Az előzetes félelmekkel szemben az utazás elég jól sikerült. Nem volt probléma az autóbusszal és a szállással sem. Nehézséget csak az okozott, hogy a kórus megöregedett, az utazók jelentős része már nyugdíjas és a programok inkább fiatalok számára lettek kitalálva (hosszabb gyalogos közlekedés, hideg szendvicses étkezés, stb).

Szeptember 28-án este 7 órakor a St. Johannis templomban a partnerkapcsolati ünnepségen mutatkozott be a Lutheránia Énekkar Krum Enikő szoprán szólista és a rendszeres közreműködőinkből alakult vonósnégyes (Fenyvesi Andrea volt a koncertmester) közreműködésével. Mekis Péter orgonált. Az ünnepségen fellépett a Schola St. Stephan német kórus is. A koncerten készült hangfelvétel a Lutheránia honlapjának archívumában meghallgatható.

Próba közben

A koncerten

Másnap a St. Johannis templomban tartott ünnepi istentiszteleten is szolgált a kórus és ezt követően indult haza. Bár fárasztó volt, ez volt az elmúlt évtized legjobban sikerült külföldi útja. Az út utáni presbiteri ülésen Cselovszky Ferenc igazgató lelkész tolmácsolta a koncert és az istentiszteleti szolgálát után elhangzott dicséreteket.

Révfülöpi kórustáborok

Ebben az évtizedben is folytatódtak a már megszokott révfülöpi kórustáborok. Július hónapban 5-6 napot az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban töltünk, ahol napi két próbával készülünk a következő évad programjára. Természetesen jut idő nyaralásra is, de nagyon komoly szakmai munka jellemzi ezeket a táborokat. A COVID miatt a 2020-as év kimaradt. Szokás szerint vihetünk olyan családtagokat is, akik nem énekelnek a kórusban, de amíg korábban jellemzően gyermekeinket vittük, most egyre inkább az unokák veszik át a helyüket...

Kamp Salamon

Az elmúlt évtized Salamon életében is bővelkedett fontos eseményekben.

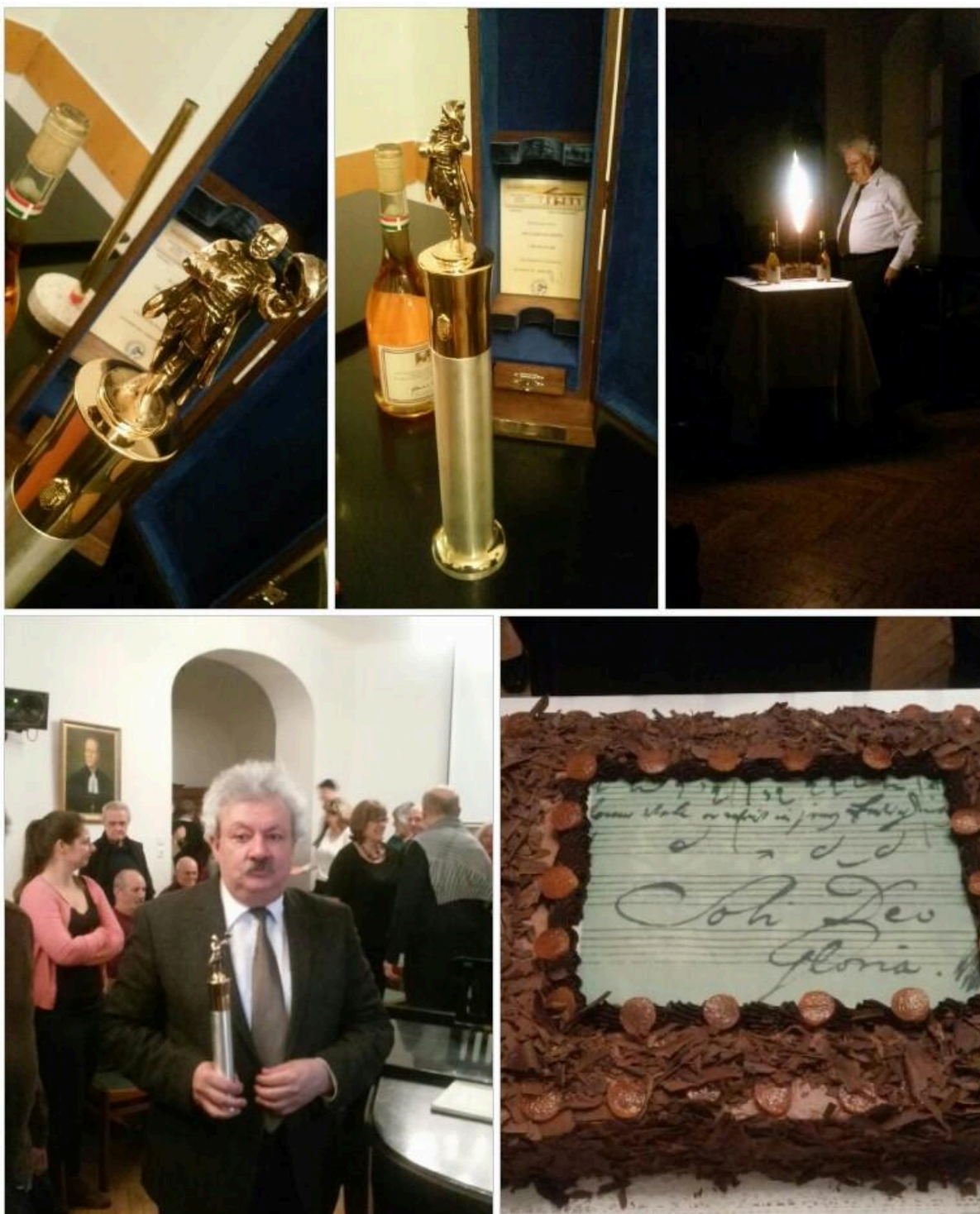
Kossuth-díj

2017. március 15-én Salamont Kossuth-díjjal tüntették ki.

A díj átadása

A gyülekezeti teremben megünnepeltük ezt az eseményt is.

Ünnepség a gyülekezeti teremben

Salamon 60. születésnapja

2018. október 27-én volt Salamon 60 éves. Természetes, hogy ezt az eseményt a kórusban is megünnepeltük, de a kerek számra való tekintettel az ünnepségre másokat is bevontunk. A gyülekezeti teremben tartott összejövetelünkre olyan vendégeket is meghívtunk, akikkel közös produkciókban vettünk részt és Salamont szeretik és tisztelik.

Az ajándék átadása (Balicza Klára mögött Berczelly István)

Az ünnepelt

Az alkalomra elkészült az a speciális ajándék is, amelyet személyes köszöntésekből Benyovszky Mária és Gupcsó Ágnes szerkesztett egybe egy fotókönyv formájába.

https://lutherania.lutheran.hu/Doc/salamon60_11_13.pdf

Salamont a Magyar Művészeti Akadémia tagjává választották

Kamp Salamont 2021-ben a Magyar Művészeti Akadémia tagjává választották. Akadémiai székfoglalóját 2022. június 14-én tartotta "Szerkezet és tartalom Johann Sebastian Bach műveiben" címmel a Pesti Vigadóban. A levezető elnök Tóth Péter, az MMA Zeneművészeti Tagozatának vezetője, a laudátor Dobozy Borbála csembalóművész, az MMA rendes tagja volt. Az elnökséget Rátóti Zoltán színművész, az MMA elnökségi tagja képviselte.

<https://www.mma.hu/sr/zenemuveszet1/-/event/10180/kamp-salamon-szerkezet-es-tartalom-johann-sebastian-bach-muveiben.jsessionid=B22888FCDE466D43CBC2512F778FC06D>

Szólistáink

Az elmúlt évtized során rendszeres szólistáink között is történtek változások. Zádori Mária és Berczelly István Kossuth-díjas énekesek életkorukra való tekintettel visszavonultak. Szerencsére találtunk fiatal lelkes művészeket, akik a helyükre léphettek. Lőkösházi Mária és Subedi Anna szopránok, Najbauer Lóránt és Fülep Máté basszusok már számos előadásunkon szerepeltek, de meg kell említenünk az ugyancsak szoprán Krum Enikőt, akire szinte mindig lehetett számítani és ezért külföldi útjainkon is ő jött velünk. Berczelly István 2024. augusztus 21-én 86-dik évében végleg eltávozott.

Zenészeink

A Lutheránia Énekkar nem a'capella együttes, így minden fellépésünkhöz szükség van hangszeres közreműködőkre. Évtizedek óta előadásaink többségéhez a zenekart a Fenyvesi Andrea (hegedű) — Fejérvári János (brácsa) házaspár szervezi jórészt a Rádió Zenekar profi zenészeiből. Meg kell említenünk Jakab Ágnes (oboa), aki a "nadas" és Komlóssy Gábort (trombita), aki a "rezes" szekció szervezésében segít. Karácsonyi és húsvéti hangversenyeinken a Budapesti Vonósok kamarazenekar szokott közreműködni és hacsak megoldható, akkor Molnár Piroska csellista játékában gyönyörködhetünk ezeken az alkalmakon. A csembaló mellett Dobozy Borbála művésznő játssza a continuo, aki — Kamp Salamon mellett — a Bach-hetek egyik fő szervezője. Az orgona padján pedig Mekis Péter orgonaművész ül, aki korrepetitorként a kóruspróbák rendkívül hasznos segítője.

Kritikák, recenziók, méltatások

A Lutheránia nem koncertező zenei együttes, hanem amatőr egyházi kórus. Előadásaink — bár gyakran említjük őket koncertként — valójában istentisztelet keretében elhangzó szolgálatok. Így aztán a hallgatóság részéről közvetlen visszajelzést (taps) nem kapunk. Kamp Salamon munkájának köszönhetően produkcióink mégis elérik azt a színvonalat, hogy arról időnként a szakmai — néha az egyházi — sajtó is hírt ad. A most következőkben néhány ilyen írást gyűjtöttünk össze. Az írások végén azok forrását is feltüntettük.

A 2014-es h-moll mise előadásról

„Ha azt írom, hogy a Kamp Salamon által vezényelt Lutheránia Énekkar és Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok h-moll mise-előadása méltó megkoronázása volt az idej, immár 25.

Bachhétnek, akkor nem csupán egy eléggé elkoptatott közhellyel élek, de határozottan óvatosan is fogalmazok. Mert ennél jóval többnek: megrendítő erejű előadásnak lehetett tanúja a Deák téri templomot megtöltő közönség. [...] Kamp Salamon ... egészen sajátos alakja a honi zenei szcénának. Ő azt a bravúrt hajtotta végre, hogy a mainstream zenei életben nem különösebben nagy becsben álló egyházzenei pozíciójából (ma már nem a Monteverdik és Bachok korát éljük) – igaz, időközben az egyházon kívül igen jelentős tanári tevékenységet is kifejtve – a legrangosabb hazai karmesterek közé emelkedett ez a kivételesen szerény művész, aki pedig gyakorlatilag csak saját együttesét szokta vezényelni, egyházzenei, főleg Bach-repertoárral. Végül is milyen előadásként tarthatjuk számon ezt a belépődíj nélküli, prédikációval tagolt, félig egyházi, félig mégis Bachra, tehát magára a zenére koncentráló, hivatásos és amatőr előadókat egyaránt foglalkoztató produkciót? A helyes válasz talán éppen az, hogy maga a kérdés nem igazán releváns: ha a résztvevők alkalmasak arra, hogy – szükség esetén megsokszorozott erőfeszítések, kitartó munka árán – teljes értékű részévé váljanak egy ilyen jelentékeny produkciónak, akkor teljesen fölösleges azt firtatni, hogy zeneszociológiailag ki milyen csoportba sorolható. A jelentékeny produkcióhoz persze egy olyan kaliberű és olyan típusú muzsikusra van szükség, amilyen Kamp, akinek nemcsak adekvát zenei víziója van a h-moll miséről, hanem elegendő kisugárzással, magával ragadó személyiséggel is rendelkezik ahhoz, hogy a művészek kihozzák magukból mindazt, amire szükség van. 29 Kamp Salamon interpretációjának két kulcsszava a szigorúság és látomásos erő. A kórus legelső, őszerejű Kyrie megszólalásának pillanatától szuggesztív képek sorozataként jelent meg előttünk az egész hatalmas misekompozíció, s ezek a képek feltartóztathatatlan folyamatként bontakoztak ki egymásból, miközben a folyamatosság semmiképp sem jelentett tagolatlanságot, s az előadás semmiképp sem veszett el a mégoly festői és kifejező részletekben. Az első Kyrie hömpölygését nagyszerűen ellensúlyozta a Christe individuális hangja és a második Kyrie mély tónussal párosuló menős tempója, majdnem azt mondhatnánk: derűje. Hosszan sorolhatnánk azután az előadás igen jelentékeny részletszépségeit, mint a Gloria felemelő hatású hemioláit vagy az Et in terra pax nagyszabású színváltását, a Laudamus te izzó odaadását ..., a Gratias agimus ószövetségi súlyát, a Qui tollis átszellemültségét és pasztell-puhaságát, az Et incarnatus szívveréseit és fantasztikus harmóniaváltásainak érzékeny kidomborítását, a Confiteor sejtelmesvarázslatos színeit, a feltámadás ősrobbanását, vagy a Dona nobis pacem monumentális fokozását. Vagy éppen a fagottpár megszólalásának tömörségét és mozgékonyosságát, a trombiták mennyei fényességét és hasító tisztaságát, az akcentusok borzongató elevenségét, a vonósok étellel teli nonlegatóit, s általában minden festőiség mögött, vagy inkább alapjaképpen, a bachi zenei szövet sokrétegűségének maradéktalan érvényre juttatását. Külön ki szeretnék emelni azonban két olyan tételt, amelyben a karmester soha nem ismert titkokat tárt fel előttem. Az egyik a Crucifixus, az egész előadás legmegrendítőbb pontja, amelynek rövid és igen emfatikus hangsúlyai kegyetlenül groteszk és szívbemarkoló naturalizmussal jelenítették meg a szögek beverésének aktusát Krisztus testébe, és tették mindennek a gondolatát, hallatlan művészi erővel, elviselhetlenné a hallgató számára. A másik a Sanctus tétel, amelynek semmilyen más előadása nem tette még számomra ennyire érzékelhetővé a bachi kópéságot, amivel meg óhajtatta mutatni a drezdai pápistáknak, mi is az a Sanctus. A mintegy 70 fős Lutheránia kórus [...] hihetetlenül érzékeny és sokarcú, ideálisan képlékeny és expresszív partnere volt Kamp Salamonnak a darab kibontásában – s ráadásul maga az összhangzás is zengő és erőteljes volt fortéban, és tartását el nem veszítő pianóban és pianissimóban.” [Malina János: Kamp, Lutheránia, Weiner-Szász. Muzsika 2014. 8.]

A Lutheránia produkcióiról (2014)

„Mindenkinek, aki interpretál, a historikus hitelesség mellett van egy másik oka is a bizonytalanságra: az, ami a gondolta a fene dilemmájával függ össze. Vajon mai fogalmaim és szempontjaim követhetők volnának-e egy korabeli szemlélő számára is, vajon ez az egyszer volt ember elfogadna-e társának, vajon (mai szempontból) másságom s ebből eredő sokféle tudatlanságom nem akadályoz-e a szükséges antropológiai azonosulás minimumának is? Hiszen ott van mindjárt az említett technikai alkalmatlanság (a kottaolvasás és a kivitelezés képességének hiánya). Egyszer ez a kérdés – leplezve persze – úgy került terítékre, hogy megkérdeztem, vajon a Lutheránia Bach-produkciói műkedvelők vagy profik megnyilvánulásai-e? Szó szerint nem tudnám visszaadni Somfai Laci választát, de hümmögése arról szólt, hogy aki valamennyi Bach-kantátát előadta, aligha lehet már műkedvelő. S ebben benne van az is, hogy a műkedvelő is, a dilettáns is gyönyörködik, szereti, amit csinál. Aki ezt a szeretetet emeli szakmája alapkritériumává, rossz ember nem lehet; maga is szeretetre méltó.” [Marosi Ernő: Kölcsönös megvilágosodás. Somfai Lászlónak szeretettel. Muzsika. 2014. aug.]

Egy megjegyzés a 2014-es János passió előadásról

„Nem sikerült jól Ton Koopman Máté-passió koncertje a Müpában április 16-án. [...] Annak ellenére, hogy ma már inkább koncertdarabként adják elő, a szakrális lét lehetősége, ahogy más egyházi műveknél is, természetesen megmaradt a Bach-passiók esetében. Például épp a Müpa-beli hangverseny után pár nappal hangzott el a Deák téri templomban a János-passió Kamp Salamon irányításával. (Ez hasonlíthatatlan hangulatú, nagyon is élő előadás volt, természetesen szakrális közegben.)” [Mácsai János: Koopman, Amsterdam Baroque. Muzsika 2014. 6.]

A 2016-os János passióról

„... A Deák téri Bach-hagyomány komoly múltra tekint vissza, hiszen a templomban működő Lutheránia Énekkart 1904-ben alapították. Az együttest 1987 óta irányító Kamp Salamon – akinek személye garancia a Bach-interpretációk magas színvonalára – az általuk ápolta tradíció lényegének azt tartja, hogy liturgikus keretekbe ágyazott koncertjeiken a komponista zenéjének megmarad az egyházi jellege. Vagyis a karmester véleménye szerint az autenticitást az esetükben az biztosítja, hogy azon a helyen játsszák Bach műveit, ahová íródtak, és ugyanazzal a célkitűzéssel, amellyel Bach komponált. Pontosan így éreztem én is, mikor a János-passió után, még mindig a hallottak hatása alatt, hazafelé tartottam. A Kamp vezette Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok, a Lutheránia Énekkar és az impozáns szólistagárda tolmácsolásában a kompozíció hihetetlen feszültséget teremtő drámaisága került a középpontba. A figyelmet az első kórustételtől az utolsó korálig fenntartó produkció – bizonyára a helyszíntől sem függetlenül – olyan szakrális atmoszférát teremtett, mely mélyen megérintette és befelé fordulásra készítette a jelenlévőket... az énekkar végig remek teljesítményt nyújtott mind a két – egymással kontrasztáló – szerepében: a tömeg megnyilatkozásait demonstráló turbák szenvedélyes és eleven hangját tökéletesen kiegészítette az inkább kívülálló, kommentáló szerepet játszó korálok higgadt és kiegyensúlyozott hangvétele. Különösen tetszett, hogy Kamp Salamon a korálokot szokatlanul friss tempóban, és mindig a drámai funkciónak alárendelve, érzékenyen és differenciáltan dirigálta. A kórus mellett az előadás másik motorja Megyesi Zoltán volt, aki

Evangélistaként nemcsak remek hangi adottságairól és kiváló állóképességéről tett tanúbizonyságot, hanem szerepének kettősségét is nagyszerűen érzékeltette: előadásának megrázó és egyúttal hihetetlenül emberi vonása volt, ahogy a tárgyilagos elbeszélőből olykor előtört a történetbe érzelmileg is bevonódó, a részvét hangján megszólaló szemtanú. Elismerés illeti a Pilátus és Péter sorait tolmácsoló, szépen zengő, telt hangon éneklő Jekli László, és a két altáriában emlékezetes élményt nyújtó Bakos Kornélia produkcióját is. A kitűnő alt hajlékony és melegséggel teli hangja mindkét tételben kivételes összhangot alkotott az őt kísérő hangszeresekkel – különösen a passió talán legszebb, Es ist vollbracht kezdetű áriájának lassú 20 szakaszában volt lenyűgöző, ahogy Molnár Piroska gyönyörű csellószóója és a hasonló regiszterben mozgó énekhang át- meg átszövi egymást. A Kamp Salamon által elképesztő frissességgel és odaadással irányított Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok együttese a tőlük megszokott ízléssel, precizitással és lelkesedéssel működött közre ezen a kivételes, lelki töltődést adó előadáson, mely nemcsak a nagyhét kezdetének, hanem Bach születésnapjának is méltó ünnepe volt.” [Ozsvárt Viktória: Weiner-Szász, Lutheránia Énekkar, Kamp. Muzsika 2016. 5.]

A 2016-os János passió még egyszer

Érdekes módon idén húsvétkor - hozzávetőleges számításaim szerint - majdnem háromszor annyi alkalommal hangzott el a János-passió, mint a valamivel népszerűbb és nagyobb szabású Máté-passió. Ebben nyilván az az egyszerű, praktikus szempont is szerepet játszott, hogy a János-passióhoz kisebb, könnyebben mozgósítható apparátusra van szükség - ettől függetlenül örömteli tény, hogy a közönség az elsőként komponált, 1724-ben bemutatott darabot ezúttal ilyen sokféle tolmácsolásban hallhatta. Nekem a Deák téri evangélikus templomban tartott, istentisztelettel egybekötött előadáson volt szerencsém részt venni, melynek már az előző napi nyilvános főpróbája is hatalmas élmény lehetett a Bach mindenkinek programsorozat hallgatói számára. A Deák téri Bach-hagyomány komoly múltra tekint vissza, hiszen a templomban működő Lutheránia Énekkart 1904- ben alapították. Az együttest 1987 óta irányító Kamp Salamon - akinek személye garancia a Bach-interpretációk magas színvonalára - az általuk ápolt tradíció lényegének azt tartja, hogy liturgikus keretekbe ágyazott koncertjeiken a komponista zenéjének megmarad az egyházi jellege. Vagyis a karmester véleménye szerint az autenticitást az esetükben az biztosítja, hogy „azon a helyen játsszák Bach műveit, ahová íródtak, és ugyanazzal a célkitűzéssel, amellyel Bach komponált”. Pontosan így éreztem én is, mikor a János-passió után, még mindig a hallottak hatása alatt, hazafelé tartottam. A Kamp vezette Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok, a Lutheránia Énekkar és az impozáns szólista gárda tolmácsolásában a kompozíció hihetetlen feszültséget teremtő drámaisága került a középpontba. A figyelmet az első kórustételtől az utolsó korálig fenntartó produkció - bizonyára a helyszíntől sem függetlenül - olyan szakrális atmoszférát teremtett, mely mélyen megérintette és befelé fordulásra készítette a jelenlévőket. A nyitó kórustétel intonációs pontatlanságaitól eltekintve az énekkar végig remek teljesítményt nyújtott mind a két - egymással kontrasztáló - szerepében: a tömeg megnyilatkozásait demonstráló turbák szenvedélyes és eleven hangját tökéletesen kiegészítette az inkább kívülálló, kommentáló szerepet játszó korálok higgadt és kiegyensúlyozott hangvétele. Különösen tetszett, hogy Kamp Salamon a korálokat szokatlanul friss tempóban, és mindig a drámai funkcionak alárendelve, érzékenyen és differenciáltan dirigálta. A kórus mellett az előadás másik „motorja” Megyesi Zoltán volt, aki Evangélistaként nemcsak remek hangi adottságairól és kiváló állóképességéről tett tanúbizonyságot, hanem szerepének kettősségét is nagyszerűen érzékeltette: előadásának megrázó és egyúttal hihetetlenül emberi vonása volt, ahogy a tárgyilagos elbeszélőből olykor előtört a történetbe érzelmileg is bevonódó, a részvét

hangján megszólaló szemtanú. Elismerés illeti a Pilátus és Péter sorait tolmácsoló, szépen zengő, telt hangon éneklő Jekl László, és a két altáriában emlékezetes élményt nyújtó Bakos Kornélia produkcióját is. A kitűnő alt hajlékony és melegséggel teli hangja mindkét tételben kivételes összhangot alkotott az őt kísérő hangszeresekkel - különösen a passió talán legszebb, Es ist vollbracht kezdetű áriájának lassú szakaszában volt lenyűgöző, ahogy Molnár Piroska gyönyörű csellószóloja és a hasonló regiszterben mozgó énekhang át- meg átszövi egymást. A Kamp Salamon által elképesztő frissességgel és odaadással irányított Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok együttese a tőlük megszokott ízléssel, precizitással és lelkesedéssel működött közre ezen a kivételes, lelki töltődést adó előadáson, mely nemcsak a nagyhét kezdetének, hanem Bach születésnapjának is méltó ünnepe volt.

Március 20. - Deák téri evangélikus templom. Rendező: Deák téri evangélikus templom

[Eszes Kinga: Weiner-Szász, Lutheránia Énekkar, Kamp, Muzsika, 2016. 5. sz. p. 45-46.]

Bach mindenkinek (2016)

Hazánk tavaly csatlakozott az akcióhoz: a Bach mindenkinek elnevezésű, egynapos rendezvény a nagy sikerre való tekintettel idén kétnapossá bővült. Március 19-én a köztéri produkciók mellett közös koráléneklés és két templomi koncert várta a hallgatókat, másnap pedig a Fővárosi Állat- és Növénykert adott otthont a további programoknak. 20-a éppen virágvasárnap volt, így a rendezvény egybeesett a nagyheti szertartások kezdetével is: az érdeklődők számos alkalommal – ráadásul nemcsak templomokban, hanem hangversenytermekben is – találkozhattak Bach passióival. Érdekes módon idén húsvétkor – hozzávetőleges számításaim szerint – majdnem háromszor annyi alkalommal hangzott el a János-passió, mint a valamivel népszerűbb és nagyobb szabású Mátépassió. Ebben nyilván az az egyszerű, praktikus szempont is szerepet játszott, hogy a János-passióhoz kisebb, könnyebben mozgósítható apparátusra van szükség – ettől függetlenül örömteli tény, hogy a közönség az elsőként komponált, 1724-ben bemutatott darabot ezúttal ilyen sokféle tolmácsolásban hallhatta. Nekem a Deák téri evangélikus templomban tartott, istentisztelettel egybekötött előadáson volt szerencsém részt venni, melynek már az előző napi nyilvános főpróbája is hatalmas élmény lehetett a Bach mindenkinek programsorozat hallgatói számára. [Ozsvárt Viktória: Weiner-Szász, Lutheránia Énekkar, Kamp. Muzsika 2016. 5.]

A Kelenföldi Barokk Estekről (2016)

Immár több mint tizenöt éve annak, hogy Kamp Salamon vezényletével a Kelenföldi Barokk Esték rendezvénysorozat keretein belül először csendült fel Johann Sebastian Bach muzsikája a kelenföldi református templomban. A sorozat idei, advent második vasárnapjának előestéjén rendezett koncertjén a karmester személye és Bach zenéje mellett konstans tényező volt még a Lutheránia Énekkar is, amelynek Kamp közel harminc éve karnagya. Az igehirdetéssel egybekötött hangverseny műsorán két kantáta szerepelt. [...] Az este folyamán egyfajta csendes befelé fordulás, az áhítat megélése legalább akkora szerepet kapott, mint maga az elhangzó zene – ezt a törekvést erősítette a taps mellőzésére vonatkozó kérés is. A hangsúly nem az előadók kiemelkedő teljesítményére, hanem a zenei élménynek a hétköznapokból kiragadó, felemelő jellegére került. ... Kamp Salamon mindvégig pontosan és lelkesítően vezényelt [...] A hangversenyt záró korált magával

ragadó odaadással énekelte az énekkar...” [Ozsvárt Viktória: Lutheránia Ének- és Zenekara, Kamp. Muzsika. 2016. 1.]

A 2017-es János passió előadás

Ez is nemes hagyomány Budapesten, a Deák téri evangélikus templomban, Bach lenyűgöző János-passiójának kétszeri előadása, Virágvasárnapon és Húsvét szombatján. A kitűnő szólisták, a hatalmas énekkar, a zenészek és az immár Kossuth-díjas karnagy, Kamp Salamon egyaránt kitétek magukért.” [Remete Péter Passió-közzététele a youtube-on, 2017. április 17.]

https://youtu.be/Twe6nhdwq_M?si=xiFZUYI0NwYQJRxn

Kamp Salamon előadássorozata

A reformáció 500. évfordulója előtt tisztelegve Dr. Kamp Salamon zenetudós és karnagy Kecskeméten előadássorozattal emlékezik meg a reformáció és Johann Sebastian Bach nagyszerű művészi kapcsolatáról. A Hungaroton általa szerkesztett új megjelenésén ehhez találunk önmagában is szép zenei illusztrációt.

2017 október 31.-én arról az 500 évvel ezelőtti történelmi eseményről emlékezünk meg, amely alapjaiban alakította át az európai kontinens vallását, eszményeit, kultúráját és emberképét. Mikor Luther Márton kiszögezte vitairatát: vagyis az összesen 95 tézisbe sűrített egyházreform javaslatát a Wittenbergi Vártemplom kapujára, maga először csak egyházi diskurzus elindításában gondolkodott.

A reformáció 500. évfordulójára a Hungaroton korábbi lemezeiből olyan zenei anyagot állított össze Dr. Kamp Salamon karnagy, amely összesűrítve megmutatja a reformáció zenei kincsének és Bach lutheránus muzsikájának az esszenciáját. Bach életének és tevékenységének ritmusát döntően az egyházi év határozta meg, ezért a műveiből válogatott felvétel is ezt az időrendet követi: Advent – Karácsony – Húsvét – Pünkösd – Szentháromság ünnepe.

A nagy oratórikus művek és a kanták részleteit, és az orgonadarabokat a Hungaroton archívumából válogatta össze az idén Kossuth díjjal kitüntetett Dr. Kamp Salamon. Olyan nagyszerű művészek előadásában haladhatunk végig ezen a zenei utazáson, mint: a Budapest Kórus, Budapesti Szimfonikus Zenekar, Capella Savaria, Chamber Choir of the Liszt Academy of Music, Chamber Orchestra of the Liszt Academy of Music, Ernst Schramm, Franz Liszt Chamber Orchestra, Fülöp Attila, Hamari Júlia, Jeunesses Musicales Choir, Kalmár Magda, Kováts Kolos, Lehel György, Lehotka Gábor, Magyar Rádió és Televízió Énekkara, Magyar Állami Hangversenyzenekar, Németh Pál, Otto Klemperer, Polgár László, Réti József, Savaria Énekegyüttes, Spányi Miklós, Sándor Frigyes, Zeger Vandersteene, Zádori Mária.

<https://alfoldiregiomagazin.hu/2017/10/a-reformacio-es-johann-sebastian-bach/>

A szabadkai h-moll mise (2017)

„Vasárnap, e hó 22-én egy Szabadkán még soha elő nem adott mű, Bach h-moll miséje csendült fel a nemrég felújított Szent Teréz Székesegyházban. [...] A Budapesten 1904 óta eredményesen működő Lutheránia Énekkar vállalkozott rá, hogy betanulja e csodás alkotást, s így kerülhetett rá sor, hogy Pécs, Sopron, Révkomárom, Brassó, Pápa, Békéscsaba, Debrecen és Szeged után Szabadka zenekedvelő közönsége is megismerkedhetett vele. [...] Dr. Kamp Salamon, az együttes karmestere kiváló munkát végzett, meglátszik az eredményen, hogy alapos ismerője a mű partitúrájának. [...] Az összbenyomás mindenestre rendkívül kedvező volt. A nagy számú közönség – sokaknak nem is jutott ülőhely – lelkes tapsviharral jutalmazta az előadóművészeket, akiknek köszönhetően élőben megismerhettünk egy olyan művet, amelyet életében maga a szerző sem hallgathatott végig. Mi, ma élő szabadkaiak szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy fül- és szemtanúi lehettünk ennek a rendkívüli zenei eseménynek. Szerencsés választás volt a helyszín – egy katolikus templom –, az alkalom – a reformáció létrejöttének 500. éve –, és a dr. Kamp Salamon vezette művészegyüttes, aminek köszönhetően egy egész életre szóló zenei élménnyel lettünk gazdagabbak. A mise latin nyelven íródott szövegének záró mondata az emberiségnek – hívőnek és nem hívőnek egyaránt – a béke iránti évezredek vágyálmát fejezi ki: *Dona nobis pacem – Adj nekünk békét!* Ezek a szavak – Bach zseniális megzenésítésében – azóta is a fülünkben csengenek.” [Pekár Tibor: *Dona nobis pacem. Bach h-moll miséje először csendült fel Szabadkán. Magyar Szó* 2017. október 26.]

Hungaroton-hangfelvétel a reformáció emlékére alkalmából (2017)

Elhíresült a mondás, hogy Bach zenéje: istenbizonyíték – ennek „igazolása” a csaknem fél évszázad hangfelvételeiből összeállított műsor.

A CD borítóján Luther eislebeni szobrának képe látható, a címfelirat szűkszavú: *The Reformation & J. S. Bach*. És semmi jelzés nem utal (nem utalhat) arra, hogy egészen kivételes értékű hallgatnivalót kínál a korong. A hátoldal borítója a 21 track feltüntetése, az előadók kiléte homályban marad. Az apró betűs kolofon azonban értékes információt tartalmaz, feltüntetve a Hungaroton-felvételek készítésének időpontját (a legkorábbi 1958-ból, a legutóbbi 2003-ból való).

Röviden úgy jellemezhetném, hogy fél évszázad emlékezetes perceiből kialakított „csillagóra”, pontosabban, 73 perc szakrális ünnep – és utána fakultatív időtartamban az élmény lecsengésének ideje, a megrendülésé, a katarzisé.

A felvételért a kiadónak, az összeállításért, tehát a tényleges hallgatnivalóért Kamp Salamonnak tartozunk hálával. Neki köszönhető a minden igényt kielégítő, ugyanakkor mindenki számára közérthető, informatív kísérő tanulmány is. Először végighallgattam a felvételt, utána olvastam el a kísérőszöveget, és vélhetőleg sokan leszünk így ezzel. Az az érdekes ebben, hogy a korábbi felvételek szellemisége tökéletesen harmonizál a leírotakkal – pedig az előadók közül sokan „csak Bach zenéjéig” jutottak el, a bachi zenefelfogásról, istenhitről keveset vagy semmit sem tudva. De akárhogy is történt, az eredmény: megrendítő élmény.

Jeney Zoltán és Kamp Salamon (2018)

Jeney Zoltán 2016 nyarán kapta a felkérést és mindösszesen másfél év elteltével befejezte munkáját, amellyel egy újabb remekművet hozott létre, mindezt Kamp Salamon a Lutheránia ének- és zenekar Kossuth-díjas karnagyának, a Zeneakadémia professzorának ösztönzésére tette. Ahogy annak idején Dobszay László meglátott Jeneyben egy új katolikus hangot, majdnem 40 év elteltével ugyanúgy ismerte fel a lehetőséget Kamp Salamon a szerzőben, hogy a protestáns dallamvilág összhangjára rátaláljon, ezzel ünnepelve meg a Reformáció Emlékévét. A mű beváltotta a hozzá fűzött reményeket és ugyanaz mondható el róla, mint amit a Lutheránia együtteseinek karnagya a Halotti Szerbartásról írt: „a személyesség és az egyetemesség tökéletes egybeesése, harmóniája, melyben a legközvetlenebbül egyéni az, ami a legáltalánosabb egyetemességben megjelenik.”

A karnagy mindvégig az alkotófolyamat segítője szerepet töltötte be: a mai főistentiszteleti rendet, a Bach korabeli istentiszteleti rendet, a Bach kantáták felépítését, dallamokat és szövegeket is a szerző rendelkezésére bocsájtott.

Az ősbemutató 2017. december 19-én hangzott el a Zeneakadémia Nagytermében a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara közreműködésével, valamint Kamp Salamon vezényletével. A kortárs darab előtt a műsoron Johann Sebastian Bach No.38-as azonos című kantátája csendült fel, ezzel a műsort szerkesztők egyértelmű utalás tettek és párhuzamot vontak Bach és Jeney műve között.....

Még számos érdekességet ki lehetne emelni a műből, mint például a narrátor Mácsai Pál szerepe, vagy egyéb zenei különlegesség a No.15. Angelus Silesius szövegére komponált mahleri áthallás- mindezek azonban nem játszanak szerepet a liturgikus nézőpontból.

Ellenben egy fő mozzanatról nem ejtettem szót és ez a használatiság. A kantáta megszólaltatásához profi zenészek szükségesek, így a mai templomi zenei együttesek nagy hányada nem képes integrálni a liturgiába. Mindamellet, ha a két elhangolt Bach korált (Ach Gott und Herr, Herzliebster Jesu) kiemeljük, azok kiválóan alkalmasak a liturgia ünnepélyessé tételére. A kantáta 16. tételéből a Nunc autem manent tenor szólójának dallamából azóta egy motetta is született, amelyet Kamp Salamonnak dedikált Jeney Zoltán. Ennek ősbemutatója 2018. szeptember 29-én hangzott fel Magdeburgban, a Magdeburgi magyar napok keretében (előadó: Krum Enikő soprán, Surján Péter, Surján Katalin hegedű, Krähling Dániel brácsa, Pintér Balázs cselló, Lutheránia Énekkar, vezényelt Kamp Salamon), ezt képzetesebb együttesek szintén a liturgia részévé tehetik.

Czakó Dóra

https://zti.hu/files/mza/docs/Czako_Liturgikus_elemek_Jeney_Zoltan_egyhazzenejeben.pdf

A Parlando című folyóiratban (2018)

VÁLTOZATOK ELEMZÉSRE: DR. KAMP SALAMONT HALLGATVA

PARLANDO: ZENEPEDAGÓGIAI FOLYÓIRAT 60 : 2 pp. 35-36. , 2 p. (2018)

Bach közelében” címmel három koncertből álló (bérleti) sorozati hirdettek a Budapesti Vonósok a BMC-ben, ahol a János passió egy-egy részletével ismerkedhetnek meg az érdeklődők. Az első rész 2017. november 18-án volt, a másodikra 2018. február 3-án került sor, a befejező rész tervezett időpontja pedig március 3-a. Az első részt követően terjedt a rendezvény híre, nem

véletlen, hogy a második rész, amelynek programja: Jézus Pilátus előtt; Jézus elítélése, teltházat vonzott. Ami még meglepőbb: „vegyes” közönséget, amelynek sorában valamennyi generáció képviseltette magát. Ott volt a rendszeres koncertlátogató muzsikusként jelentős hányada, de megjelentek olyanok is, akik láthatóan első alkalommal keresték fel ezúttal a BMC-t. A szombat délutáni rendezvény gyakorlatilag két (egymást szünet nélkül követő) részből állt, először dr. Kamp Salamon illusztrált előadását hallhattuk, majd egyváltéban a passió tárgyalt részét. Az illusztráció elsődlegesen zenei volt, a Lutheránia Énekkar és a Budapesti Vonósok rövid részletekkel szemléltették az elmondottakat, de működött a vetítő is, felvillantva kottarészleteket, máskor pedig a bibliai történet (többé-kevésbé ismert) festészeti ábrázolásait (illetve azok részleteit) mutatva. Egy „kritikai” megjegyzés: nem tartanám feleslegesnek, ha az előadást követően, amikor egyváltéban halljuk a tárgyalt zenei részt, magyarul (ideális esetben: németül és magyarul) kivetítve követhetnénk a szöveget.

Különleges „továbbképzés” volt ez, kinek-kinek hiányzó ismereteit pótolva, és a meglévőket kamatoztatva, jelenségeknek nagyobb egységekbe való ágyazásával. Jól jött a (német) nyelvtudás, de a csupán magyarul értők sem érezhették mellőzöttnek magukat, és könnyebb volt a gesztusok érzelmi-indulati töltésében való tájékozódás a minél alaposabb bibliai ismeretek birtokában.

A Bach-zene tolmácsolásában elhivatott karnagy különleges játékot folytatott az idővel, annak különböző síkjaival. Időtlenül volt képes belemerülni a részletekbe, elszámolni egy-egy hanggal, valamint a hangok kapcsolódásaival, néha egy szólamon belül, máskor a szólamok között. Foglalkozott a hangokhoz rendelt szöveggel is, ily módon a zenei hangfestés magasabb perspektívája is szóba került. Szeretetteljes rácsodálkozásai/rácsodálkoztatásai azt sugallták, hogy olyan zene ez, amelynek minden hangja tudatos megtervezettséggel került a partitúrába, s hogy minden hangnak jelentése-jelentősége van. Kamp szemléletmódjának ezt a vonatkozását talán még a konkrét elemzésnél is többre tartom, mert ez immár nemcsak Bachra irányul, hanem általános zenészi (előadói) magatartási modellt sugall – olyan modellt, amely nagyon üdvös lenne bármely zeneművel való foglalkozás esetében.

Bach zenéje: értékek koncentrátuma – de aki fogékonyvá válik az értékkeresés iránt, az más zenei közegben is remélhetőleg hasonlóképp viselkedik. És akkor örömmel fog felfedezni maga is érdekességeket, összefüggéseket, amelyeknek tudatosítása hatására ráébred(het) arra a felelősségre, amely minden korrekt előadásnak alapfeltétele.

Kamp Salamon akkordokra mutatott rá, ismertekre-gyakoriakra és különlegesekre (ez utóbbiaknál rögvést rámutatva hatásukra-jelentőségükre), lépegető és ugrással tarkított dallammenetekre, amelyek különböző kapcsolatba kerülhettek egyidejű más szólamokkal. Foglalkozott hangnemekkel, zene és szöveg kapcsolatával – mondhatni alaposan „kivesézte” az adott részleteket.

Olyan elemzésnek lehattunk tanúi, amit nem tanítanak, mert nincs hozzá tantárgy-keret (az egyes tantárgyak, didaktikai szempontból indokoltan, strukturalista módon foglalkoznak az adott zenei jelenségekkel, nyersanyagként tekintve a műveket, amelyek az illusztráció célját szolgálják). Miközben részekre-szedett, sohasem tévesztette szem elől az egészet, ily módon jelentéstani indítékot kapott bármely mozzanat.

Azt nem mondta ki (érthető módon), hogy ezek a részletelemzések kettős természetűek, mert egyrészt közelebb visznek Bachhoz, másrészt viszont megmaradnak egy másik síkon. Közelebb visznek, mert aki ilyenkor elmerült a bachi szerkesztésmód apró mozzanatainak tanulmányozásában, úgy érezheti, hogy beavatott lett, hiszen megannyi építőelemmel kapcsolatba került. És ez nagydolog, mert ezáltal személyesen érintetté lett a történetekben, pszichológiailag másként fog részt venni a mű előadásában (illetve hallgatásában), sőt, az

elmélyülésnek ezt a szintjét fogja elvárni-megkövetelni másoktól is. Felbecsülhetetlen ez az érték, mondhatni, a taníthatatlannak a tanítása!

Akkor is igaz ez, ha a gyakorlati megvalósítás során – természetesen – ezt követően sem fog gyökeresen megváltozni a hangzás! Abban viszont biztosak lehetünk, hogy a magát beavatottnak érzőt a továbbiakban jobban lekötik a kották (már a kottaképekről eszébe juthatnak analógiák), és az „önkéntes figyelem”, amely adott szempontok nyomán ébredt, másként szerveződő kompozíciók esetében is keres hasonló támpontokat, vezérfonalakat.

Ezúttal vallásos tárgyú kompozícióról volt szó – e tematika azonban korántsem határolta le az érdeklődők körét. Annál is inkább, hiszen könnyen felismerhető: a legfontosabb tanulság, a felelősség univerzális érvényű. Hozzásegíti az előadókat, hogy komolyan vegyék magukat, abban a minőségben, hogy érzékek közvetítői. Értékeké, amelyekről ha ők nem adnak tanúbizonyságot, aligha értesülhet a közönség.

Ilyen megfontolásból kivételes jelentőségűnek tartom az előadásokat, amelyeket rövid élőzene követ. És jó lenne, ha nemcsak kivételes műveknek jutna a hasonló figyelemből!

Fittler Katalin

https://www.parlando.hu/2018/2018-2/Fittler_Katalin-Kamp_Salamon.htm

Beszámoló a 32. Budapesti Bach Hétről (2021)

„Irigyelnünk kellene művészetét, de mert tökéletes, csak szeretnünk lehet” – írta Johann Sebastian Bachról 55 éve Pilinszky János az Új Ember hasábjain. Őt idézte a 32. Budapesti Bach-hét megnyitóján dr. Kamp Salamon Kossuth-díjas karmester, a rendezvény megteremtője és Lutheránia Énekkar művészeti vezetője. Június 7. és 13. között a Deák téri evangélikus templomban Pilinszky János költő születésének századik évfordulója apropójából a zenei esteken elhangzott prédikációk során a bibliai igék mellett minden nap egy-egy Pilinszky-idézetet is felolvastak. Az igehirdetés szolgálatát a Deák téri gyülekezet lelkészei – Cselovszky Ferenc, Gáncs Péter, Gerőfiné dr. Brebovszky Éva, Kovács Áron, Smidéliusz Gábor – végezték. A nyitó orgonaesten Kondor Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke hirdette Isten igéjét.

Galambos Ádám Balázs

<https://www.evangelikus.hu/hireink/kultura/isten-ismerete>

A pannonhalmi koncertünkről (2022)

Nagyböjti koncert az ökumené jegyében

Megújulás, ökumenizmus és Bach. E három hívószó köré rendeződött a Nagyböjti koncertsorozat második hangversenye. A Magyarországi Evangélikus Egyház püspöki székhelye, a Deák téri evangélikus templom együttese, a Lutheránia Énekkar Bach három egyházi kantátáját szólaltatta meg. A műveket Kamp Salamon vezényletével, értő odafigyeléssel tolmácsolták, és mind a szólisták – Lőkősházi Mária, Tőkési Emese, Jekl László, Megyesi Zoltán – mind pedig a kórus végtelen odaadással énekelte a megrendítő sorokat.

„Verleih uns Frieden gnädiglich,
Herr Gott, zu unsern Zeiten;

Es ist doch ja kein anderer nicht,
Der für uns könnte streiten,
Denn du, unser Gott, alleine"

Visszhangzott a Szent Márton-bazilika falai között az ének, ami Gerőfiné dr. Brebovszky Éva fordításában így hangzik:

„Adj békét a mi időnkben,
Úristen, téged kérünk.
Hisz rajtad kívül más nincsen,
Ki síkra szállna értünk.
Egyedül, Te örök Isten.”

A hangverseny műsorfüzetéből mindenki magyarul is követhette a német nyelvű műveket. Az elsőként elhangzó *Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort BWV 126* című korálkantátát Bach 1725-ben, Lipcsében szerezte, a hamvazószerda előtti második vasárnapra, azaz a Sexagesimae vasárnapra. Az alapjához Luther Márton 1542-ben megjelent himnuszát használta fel a mester.

Kamp Salamon

Az esten felcsendült a zeneszerző hamvazószerda előtti, Estomihi vasárnapra szánt *Herr Jesu Christ, wahr' Mensch und Gott BWV 127* című műve is. Ezt ugyancsak Lipcsében és szintén 1725-ben komponálta. Ennek szövege Paul Eber gyászénekén alapul. A *Jauchzett Gott in allen Landen! BWV 51* című kantátát nem meghatározott alkalomra, hanem általános használatra szerezte. Szövege ismeretlen költőtől

származik. Ez az egyetlen olyan egyházi kantátája Bachnak, amelyet szopránszólóra és trombitára írt.

Ahogy a hangverseny elején Dejcsics Konrád kulturális igazgató megfogalmazta: örül annak, hogy a Deák téri evangélikus közösség tagjait nem pusztán egy koncerten, hanem egy „ökumenikus együttléten” köszönheti. Mint mondta az idei évadot, amelynek a mottója a Megújulás, ugyancsak egy ökumenikus alkalommal, közös bűnbánati liturgiával kezdte a bencés közösség. „Evangélikus, református és katolikus testvérek együtt imádkoztak és indultak el a böjtnék, a bűnbánatnak, a megtérésnek, azaz a megújulásnak az útján” – emlékeztetett Konrád atya. A hangversenyen elhangzott Bach-kantátákat pedig a megújulás, a megtérés és a békevágy különleges darabjainak nevezte.

<https://pannonhalmifoapatsag.hu/nagybojti-koncert-az-okumene-jegyeben/>

A 2023-as Máté passió előadásáról (angol nyelvű beszámoló)

Salamon Kamp conducts a *St Matthew Passion* in Budapest which is as near to perfection as possible

Kamp Salamon

First performed within a Good Friday church service on 11th April 1727 at the Leipzig Thomaskirche, Bach's *St Matthew Passion* has entered the concert repertoire a hundred years later after Mendelssohn's discovery and revival of the composition.

Not only does the text (by Christian Friedrich Henrici, known at the time as Picander) tell the story of Jesus's death, but it is written in mind with the crucial event in the Lutheran calendar. Thus, the *Passion* assumes a sermon in the middle, delivered between Parts One and Two of Bach's monumental oratorio.

Attending the performance of the St Matthew Passion in the Deák Square Lutheran church, Budapest, on Psalm Sunday (2nd April 2023) felt like being transferred back to Bach and his forces three hundred years earlier. Attendance was free, there was no applause at the request of the priest, and instead of a break between Part One and Two we had a moving sermon. Despite not being Lutheran (or of any other religion), I felt fully integrated in the drama which unfolded with clarity, logic, and integrity. I do not know if the Lord's Prayer ('Our Father, Who Art in Heaven ...') was part of the performances which Bach presided over. But I do know that, on this Psalm Sunday, standing and reciting the Lord's Prayer with the priest and the audience immediately after the Evangelist announced Jesus's death, facilitated integration into the drama and history. No concert performance can offer opportunities for such sublimation.

Conductor Salamon Kamp has spent a lifetime studying Bach. Judging by other of his performances which I was privileged to witness, Kamp reveres Bach with utmost dedication. He directs his Lutheran choral group (as well as orchestra and soloists) more as an inspired advisor than a conductor. He does, of course, conduct the performances but he seems to be more interested in delivering Bach's music to as near to perfection as possible, rather than presenting himself as the maestro of a performance. Elsewhere people discuss X's and Y's Bach; here Bach is in the forefront, Kamp does not seek the limelight.

Kamp is very economical with his conducting gestures, often directs only with his right hand. Nevertheless – or perhaps because of it – he achieves rock solid rhythm which serves as the basis for the multi-layered musical expression throughout the performance.

Kamp's chorus is an amateur group, they all sing because of their love for Bach and their respect for Kamp. Their dedication is paired with utmost professionalism, setting a shining example of how to cope with long performances. The St Matthew Passion without any break and with a sermon in the middle is an over three-hour event requiring discipline: Kamp's forces had it.

St Matthew Passion in Deák Square Lutheran church

The space in the Deák Square church is limited but we did have the double choir (including a mixed children's choir for the opening and closing choruses in Part One), double orchestra and all soloists as required by Bach. The size of the orchestras might have been smaller (or

larger) than in some performances led by Bach who often changed instrumentation according to available facilities. However, the musical material in surviving autographs (1736, with some revision in 1740s) was presented – via the Bärenreiter Urtext edition – with credibility and full emotional impact.

Kamp's tempi are dignified, evidently taking into consideration not only the musical and textual material but also the acoustics of the venue. Dynamics are applied with full attention to detail as well as to the overarching tension of the drama. The hushed pianissimo throughout the second verse of the choral 'O Haupt voll Blut und Wunden' (63 BWV / 54 NBA) drew attention to detail of the drama which otherwise might have gone unnoticed. The unusual but beautiful slow tempo of the choral 'Wenn ich einmal soll scheiden' (72 BWV / 62 NBA), immediately after we all recited the Lord's Prayer on Jesus's death, was a deeply moving tribute to Jesus and Johann Sebastian Bach.

Kamp's soloists follow the ethics which govern Kamp's engagement with Bach's music. Mezzo-soprano Kornélia Bakos is an experienced opera singer blessed with a big voice; here she controlled the operatic instinct to over-project and delivered her alto arias without unnecessary vibrato and with utmost beauty. Tenor János Szerekován recited the Evangelist's narrative with an astonishing range of dynamics and tonal colours, crystal clear diction and with full understanding of the function of the narrator: he was telling the story without becoming part of it: this was a masterclass to all Evangelists, world-famous or not.

Instrumental soloists also provided excellent contributions. In her violin solo to the alto aria 'Erbarme dich' (47 BWV / 39 NBA), Gabriella Nagy Takácsné delivered baroque bowing style with her modern bow on her modern violin and created heartfelt beauty. Utmost musicality was the essence of Veronika Oross's flute solo in the soprano aria 'Aus Liebe' (58 BWV / 49 NBA), while mention also must be made of excellent contributions by Andrea Fenyvesi (violin soloist in the bass aria 'Gebt mir meinen Jesum wieder!', 51 BWV / 42 NBA) and Júlia Regős (viola da gamba soloist: 'Geduld' 41 BWV / 35 NBA and 'Komm, süßes Kreuz' 66 BWV / 57 NBA). Cellist Bálint Maróth provided the important continuo line with excellence.

Kamp and his forces performed St Matthew Passion, again in the Deák Square Lutheran church, six days after the performance described above. The solo singers and concert master were not identical – although tenor János Szerekován was the Evangelist in both performances – but there is an opportunity to hear this later 8th April 2023 performance (without the sermon in the middle and without the Lord's Prayer recited by all present in the church) [click here](#). Enjoy.

Agnes Kory

<https://seenandheard-international.com/2023/05/salamon-kamp-conducts-a-st-matthew-passion-in-budapest-which-is-as-near-to-perfection-as-possible/>

A Lutheránia Egyházzenei Alapítvány

A Lutheránia Énekkar működésének anyagi hátterét az utolsó évtizedben is az alapítvány biztosította, de az alapítvány életében is történtek változások és voltak izgalmas események is.

Változás a kuratórium összetételében

A 2000-ben alapított alapítvány működésében az aktuális adminisztratív teendőket kezdetől fogva Herényi István és Kertész Csaba látták el. Gyümölcsöző együttműködés alakult ki közöttük a kölcsönös bizalom és segítőkészség alapján. Amikor azonban Kertész Csaba életkora és egészségi állapota miatt elbúcsúzott a kórustól, Herényi István — aki maga sem volt már fiatal — magára maradt a teendőkkel. Ekkor határozták el, hogy lemondanak a kuratóriumi tagságukról. Szerencsére sikerült találni két áldozatkész kórustagot — Csorbáné Kertész Kinga és Nagy Anikó személyében —, akik elvállalták a kurátori teendőket. Így módosítani kellett az alapító okiratot, ami 2019. június 1-ével be is következett. A feladatok átadását követően is a korábbi kurátorok nem hagyták magukra, hanem tanácsokkal támogatták az utódokat.

Izgalom egy hiánypótlás ügyében

A Zenei hitvallásaink előadássorozat állami finanszírozással valósult meg egy sokmillió forintos szerződés keretében, amelyet az alapítvány kötött a Reformáció Emlékbizottsággal 2016-ban. Az egyes előadások közreműködőivel aztán az alapítvány szerződött. Amikor a rendezvénysorozat véget ért, természetesen — mint minden pályázat esetén — beszámolót kellett készíteni a pénz felhasználásáról a szerződések, teljesítésigazolások és számlák mellékelésével. A beszámoló el is készült, beadtuk, majd 2018-ban kaptunk egy felszólítást — a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-től, akik az elszámolásokat ellenőrizték — hiánypótlásra, mert valahogy néhány melléklet (nagyon sok szerződésről, teljesítésigazolásról és számláról van szó) kimaradt az anyagból. A hiányt annak rendje és módja szerint azonnal pótoltuk.

A COVID járvány idején a gyülekezet kihasználta bizonyos felújítási és karbantartási munkálatok elvégzésére, hiszen senki sem használta ezeket a helyiségeket. Így került sor a gyülekezeti terem kifestésére is. A munkálatok érdekében a termet ki kellett üríteni. A teremben volt egy szekrény az alapítvány irataival. A hurcolkodások következtében az iratok többsége megsemmisült, vagy csak eltűnt (nem tudja senki sem). Ez nem lett volna olyan nagy baj, ha az iratokra nem lett volna szükség.

2023-ban azonban kaptunk egy felszólítást a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-től további hiánypótlásra a korábbi szerződéssel kapcsolatban. Úgy tudtuk, hogy az iratainkat csak 5 évig kell megőriznünk, így ha nem vesztek volna el, akkor is valószínűleg már kiselejteztük volna őket. A hiánypótlás elmaradása a pályázaton elnyert több millió forint egy részének a visszafizetésével fenyegetett, ami ha bekövetkezik, ellehetetleníti az alapítvány és ezzel együtt Lutheránia Énekkar működését.

Megkerestük partnereinket, akikkel annakidején szerződünk, hogy küldjenek másolatot a hiányolt dokumentumokról. Sajnos náluk is történtek változások az eltelt évek alatt (személyi cserék, költözések, stb.), így kérésünk teljesítése több esetben is komoly munkát jelentett. A hiánypótlásra kiszabott határidőt képtelenek voltunk tartani, de szerencsére a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. ezt nem vette olyan szigorúan és megúsztuk a pénz visszafizetését.

Hangszerek beszerzése és karbantartása

Az alapítvány vásárolt egy elektromos csembalót. Ezt a hangszer a Deák téren nem használjuk, mert ott van "igazi" is, de nagyon jól jött olyan előadásokon, amikor a hangszer nekünk kellett biztosítani ("Bach közelében" sorozat és vidéki hangversenyek). Méretei

sokkal kisebbek egy csembalónál, így a szállítása is sokkal könnyebb. Hangminősége kielégítő, így hivatásos zenész is szívesen játszik rajta.

A szólam próbákat a gyülekezet különböző helyiségeiben szétosztva szoktuk tartani, így használni szoktuk a parókia épület első emeletén a 7-es termet és a kézimunka termet is. A próbát természetesen megkönnyíti, ha a teremben megfelelő hangszer áll rendelkezésre. A kézimunka teremben lévő harmónium olyan leromlott állapotban volt, hogy használata sok bosszúsággal járt: a pedálok zörgése sokszor elnyomta a sípok hangját. Ezt a hangszert rendbehozattuk és rendbehozattuk a gyülekezeti terem harmóniumát is, mert annak költsége elenyésző volt a másik hangszeréhez képest.

A 7-es teremben volt egy pianínó, amelyet már nem lehetett a kívánt magasságra felhangolni és voltak egyéb, javíthatatlan problémái is. Adódott egy alkalmi lehetőség jobb minőségű hangszer beszerzésére és mi éltünk ezzel a lehetőséggel. A vásárlást a gyülekezettel közösen finanszíroztuk.

A kórusnak van egy pár üstdobja (timpani), amelyekre gyakran van szükség (például minden évben a Karácsonyi oratórium előadásokon). A sok évtizedes használat alatt ezek a hangszerek is leromlottak annyira, hogy a meghívott művészek inkább hoztak magukkal hangszert, hogy sem a miénken kelljen játszaniuk. Ez kényelmetlen és költségvonzata is volt, ezért a saját üstdobjainkat újíttattuk fel.

A Lutheránia Énekkar honlapja

A Lutheránia Énekkar honlapjának címe: <https://lutherania.lutheran.hu>

Jelenleg a honlap harmadik verziója működik. Utoljára 2015-ben újult meg a 2015-ben szokásos követelmények szerint. Közben többször is nagyobb átalakításokra volt szükség, mert az üzemeltetők fejlesztették a szerveret, amelyen fut. A mai igényeknek már csak részben felel meg. Elsősorban azon kellene javítani, hogy mobiltelefonról is teljes funkcionalitással legyen használható, azonban egyelőre ennek a munkának az elvégzésére nincs kapacitásunk. Megpróbáljuk legalább a naprakészséget biztosítani és azt gondoljuk, hogy ezt egyelőre elég sikeresen végezzük.

Jelen beszámolóunkba ugyan beillesztettünk néhány képet, de ez csak kis töredéke annak a sok albumnak, amelyet a honlapon találhatunk az archívumban.

A Budapesti Bach-hét facebook oldal

Két kórustag — Dr. Okosi Marianna Judit és ifj. Kamp Salamon — kezdeményezésére tulajdonképpen az idő szava hívta életre a Budapesti Bach-hét facebook oldalt 2015 május 23-án, amely a napi aktualitásokra hívja fel a figyelmet.

A közösségi média életünk nélkülözhetetlen részévé vált, megváltoztatva a kapcsolatteremtés, az információáramlás és a körülöttünk lévő világgal való interakció módját.

Mi is kihasználjuk a közösségi média előnyeit, például az információkhoz való fokozott hozzáférést, a közösségépítést, mivel átlépi a földrajzi határokat. Így hatékonyabban tudjuk tájékoztatni a távolabbi gyülekezetek tagjait és a zeneszerető közönséget — különösen Johann Sebastian Bach rajongóit — rendezvényeinkről, a kantátazenés istentiszteleteken elhangzó kantátákról és előadókról, szólistákról. Hasonló oldalak megosztják ezeket a tartalmakat, így például a Bach Mindenkié oldal, a Deák téri evangélikus templom és

természetesen a fellépő művészek is. Teret adott arra is, hogy az istentiszteleteken elhangzó zenei részletek, felvételek visszakereshetőek legyenek, válogatást kaphatunk az előadás közben, ihletett pillanatokról készült fényképekből.

A közösségi média jó platform arra, hogy napi szinten beszámoljunk a Lutheránia eseményeiről, szerepléseiről itthon és a határon túl.

<https://www.facebook.com/bachhet>

Halottaink

Az utóbbi évtizedben sajnos olyan sok kórustagot és munkatársat temettünk el, hogy kötelességünknek érezzük, hogy ezen a helyen is megemlékezzünk róluk. Többségükben idős emberek, akik még Weltler Jenő bácsi idején kapcsolódtak be a munkába, így néhányukra már csak alig-alig emlékszik néhány kórustag, ezért is fontos, hogy emléküket megőrizzük.

Tóth-Szóllós Zsuzsa (Baba néni)

1960-tól járt a kórusba, ahol lelkész édesapja — Mihály bácsi — is énekelt. Tagja volt a gyülekezet Zenei Bizottságának. Mint pedagógus a rend és fegyelem híve volt természetesen a kóruson belül is. 2017. december 22-én halt meg 90. évében. A Lutheránia 2018. március 11-én emlékezett meg róla.

Tomka Gusztáv

Gusztai bácsi is még Jenő bácsi idejében került a kórusba. Énektanár volt. Bohókás természete és vidám történetei gyakran csaltak mosolyt a kórustagok arcára. 2018. november 22-én hunyt el 89 éves korában. Egészségi állapota miatt néhány évvel korábban visszavonult a kórusszolgálatból, de Salamon azóta gyakran idézi anekdotáit.

dr Székely Edgár írta róla:

Gusztai bácsi a kórus ikonja volt. Megvalósította Salamon mesterünk mondását: próba mindig van. Ő mindig ott volt, egyetlen esetre sem emlékszem, amikor hiányzott volna. Hosszú időn keresztül egyedül énekelt a tenorban, ami nem kis feladat volt.

Krámer Mihály

Krámer Mihály eredetileg csak egyetlen előadásunkon szeretett volna részt venni, de aztán itt ragadt. Amikor jött, a tenor szólamot erősítette. Később egy hozzáértő meggyőzte arról, hogy bariton hangjával a basszus szólamban jobban érezné magát, ezért át is ült oda és ez bevált. Lelkes énekes volt, aki akkor is énekelt néha, amikor Salamon egy másik szólammal foglalkozott. Teljes lényével vett részt a próbákon és az előadásokon. Zsidó azonosságát mindig vállalta, de nem volt vallásos. Nyugdíjba vonulása után beiratkozott az egyetemre és vegyész diplomája mellé szerzett egy másodikat is. Viszonylag fiatalon támadta meg a daganatos betegség, amivel szemben végül alulmaradt, bár mindvégig optimistán viselte a terhet. Amikor ereje már nem engedte énekelni, akkor is visszalátogatott a kórusba, hogy egy-egy előadást meghallgasson. Ha röviden kellene jellemeznünk, azt kell mondanunk, hogy "jó ember volt". Nagy örömet szerzett neki az, hogy a kórus befogadta. Ezt annyira

fontosnak tartotta, hogy temetésén a Kozma utcában is megemlégték. Már beteg volt, amikor egy kórustársának írta:

Soha nem gondoltam, hogy ennyi szeretetet és biztatást kapok egy olyan közösségtől, amelyikhez vallásilag nem is tartozom! Eddigi életem talán legboldogabb élménye ez! Nagyon köszönöm a biztatást és magam is aktívan teszek azért, hogy ameddig lehet, köztetek maradjak!

2019. március 28-án távozott el 68 éves korában.

Zakariás István

Zakariás István (Zaki) 2020. június 29-én hosszú, és méltósággal, sőt néha humorral viselt szenvedés után halt meg 69 évesen. A szemünk láttára sorvadt és mozgott egyre nehezebben. Hangszereken is játszott, de több kórusban is énekelt, míg végül rátalált a Lutherániára, ahol nagy boldogsággal megtalálta a közegét. Hangmérnökként dolgozott, de CD gyártással is foglalkozott. Volt egy műanyag építőjáték ötlete, amellyel Révfülöpön a kórustáborok alkalmával gyermekeinket hódította meg. Felesége ma is tagja a kórusnak.

Liedemann Ákos

Liedemann Ákos 1950-től kezdve énekelt a kórusban és annak meghatározó tagja lett. Különleges szerepe a Bach művek magyar szövegének az elkészítése volt. Nem egyszerű fordításokról van szó, hanem énekelhető szövegről, ami azt jelenti, hogy tekintettel kellett lennie a szótagszámra, néha egy-egy hangzóra és arra is, hogy ami vers a németben az legyen vers a magyarban is. Idézzük meg emlékét a János passió 52-es koráljával, amely Jenő bácsinak is kedvence volt, de a kórus mindig szívesen énekli azóta is:

*A szívem rejtett mélyén csak neved s keresztfád
Csillog míg éltem végén ez nékem üdvöt át.
Ó jelenj meg oly képpen hogy biztatóm legyél
A bajban Uram nékem, ki halált szenvedtél.*

2021. június 11-én halt meg 89 éves korában. Ági a lánya, aki korábban már megfordult a kórusban, 2024-ben visszatért.

dr Székely Edgár

dr Székely Edgár elismert tudós orvos volt, az MTA doktora. Jenő bácsi idejében került a kórusba 1980-ban. A próbák hűséges látogatója és a karnagyok lelkes híve volt. Gondosan jegyezte a karnagyok instrukcióit és mindig jelezte, ha egyik évben mást kértek, mint az előzőben és a jelzéseit módosítani kellett. Bölcsessége és tiszteletreméltó élete miatt a kórusban is elismertségnek örvendett. Idős korára való tekintettel már 2014 előtt egyszer visszavonult, de úgy érezte, hogy a kórus nélkül nem teljes az élete és visszajött. Miután ismét visszavonult koncertjeinket akkor is látogatta, többnyire Salamon hozta be a Deák térre, mivel mindketten Érden laktak. Mondásait és életpéldáját Salamon ma is gyakran idézi. 2021. október 18-án hunyt el 90 éves korában.

Hafenscher Károlyné

Hafenscher Károlyné a Deák téri gyülekezet lelkészének, Hafó bácsinak volt a felesége. Jenő bácsi idejében a lelkészek feleségei is énekeltek a kórusban, így Veronika néni is 1954 és 1988 között. A Deák téren laktak, így nagyon sokáig előadásaink rendszeres látogatója volt azután is, hogy énekelni már nem jött. 2021-ben halt meg 92 éves korában.

Trajtler Gábor

Trajtler Gábor hosszú évtizedeken keresztül segített Jenő bácsinak és rövidebb ideig Salamonnak is, mint orgonista és mint a kórus korrepetítor zongorakísérője. Amikor visszavonult de egészségi állapota engedte, akkor koncertjeinket mindig meghallgatta, az utolsó években tolószékből. Precíz ember volt, akinek nagyon sokat köszönhetünk a kórus emlékeinek megőrzésében 1959-től 1999-ig. Ő készítette az előadások plakátjait is, ami abban az időben (számítógépek nélkül) igen komoly feladat volt. 2022. február 1-én halt meg 93 éves korában.

Miloszerni László

Amíg a többi halottainkról azt írtuk, hogy több évig, esetleg évtizedekig volt a Lutheránia tagja, Miloszerni Lászlóról ezt nem mondhatjuk el. Mindössze néhány évig 1997-98 táján énekelt a kórusban és az évtized során elhunytak között is ő a legfiatalabb. Mindössze 61 éves volt, amikor 2022. március 19-én eltávozott. Valószínű, hogy hozzá hasonló több is lehetett egykori kórustársaink között, de míg velük minden kapcsolatunk megszűnt, Miloszerni Lászlóval nem. Szerette a kórust — felesége is énekelt itt korábban — és figyelemmel kísérte a munkánkat aminek ékes bizonyítéka az, hogy mindezt átplántálta fiába Tamásba, aki jelenleg is a kórus tagja. Ez a magyarázata annak, hogy őt nem felejtettük el.

Sass Lóránt

Sass Lóránt 1948-ban lett a kórus tagja és mindaddig egyedülálló módon 64 éven át énekelt közöttünk. 2012-ben elbúcsúzott a kórustól, mert súlyosan beteg feleségét kellett ellátnia, de előadásainkra hacsak tehetett eljött hallgatónak. A kórus hűséges tagja volt mindvégig, tagja volt a gyülekezet Zenei Bizottságának és komoly szerepet játszott abban, hogy Jenő bácsi utódja Kamp Salamon lett.

2023. március 21-én temették Farkasréten. 98 éves volt.

Kertész Csaba

1958-ban kapcsolódott be a kórus munkájába. Hamarosan nagyon jó kapcsolatot alakított ki Jenő bácsival és a kórus kottatárosa lett. Szigorúan vigyázott arra, hogy a kották mindig visszakerüljenek a helyükre. A kórustagok ebben a minőségében ismerték leginkább, de 2000-től 2019-ig a Lutheránia Egyházzenei Alapítvány kuratóriumának is tagja volt és mint kurátor nagyon sok feladatot végzett. Felesége hirtelen halála nagyon megviselte és ezért fokozatosan visszavonult a kórusélettől, átadta a kottatáros feladatokat is és lemondott a kurátorságról. 82. évében távozott végleg 2023. március 26-án.

Trajtler Gáborné

Trajtler Gáborné 1946-tól 1970-ig énekelt a kórusban. Trajtler Gábor feleségeként támogatta férjét annak hosszú betegsége alatt is, és amíg ereje engedte, ő tolta be tolószékben a koncertekre. 2023-ban halt meg 93 éves korában.

Késmárki-Krisch György

Késmárki-Krisch Györgyre már csak nagyon kevesen emlékeznek a kórusból, mert az 1970-es 80-as években segített Jenő bácsinak. Zeneakadémiát végzett (karvezető és zeneszerző) sokoldalú zenész volt, a régi zene (Bach és előtte) elkötelezett kutatója és művelője. Ha kellett brácsázott, ha kellett üstdobon játszott, ha kellett énekelt a basszusban, de Jenő bácsi időnként kisebb művek vezénylését is rábízta. Hosszan tartó, nehéz betegeskedés után halt meg 2024. január 31-én 87 éves korában.

Gryllus Vilmosné Fogarasi Éva

Nincs a kórusnak olyan tagja, aki együtt énekelt volna Éva nénivel, mivel ő 1946 és 1954 között volt a kórus tagja. Személyesen mégis sokan ismertük, mert férje, Vili bácsi — hosszú időn keresztül a gyülekezet felügyelője — 1946-tól 58 éven át erősítette a basszus szólamot, de énekelt a kórusban a család több más tagja — Dániel, ifjabb Vilmos, Dorka és Samu is — és Éva néni az előadásaink lelkes látogatója volt. Százéves korában 2024. október 4-én érte a halál.

Záró gondolatok

120 évhez képes 10 esztendő nem nagy idő, de úgy érezzük, hogy elegendő ahhoz, hogy kisebb összefoglalókat készítsünk róla, mint tettük ezt 10 évvel ezelőtt is. Enélkül ez emlékek a múlt homályába vesznek és méltatlanul esnek a feledés áldozatául. Mi lesz 10 év múlva? Reményeink szerint beszámolhatunk majd arról, hogy a munka töretlenül folytatódik és a Deák téren felcsendült Bach-nak mind a 200 egyházi kantátája. Adjon Isten még sok eseményekben gazdag évtizedet ennek a kórusnak!